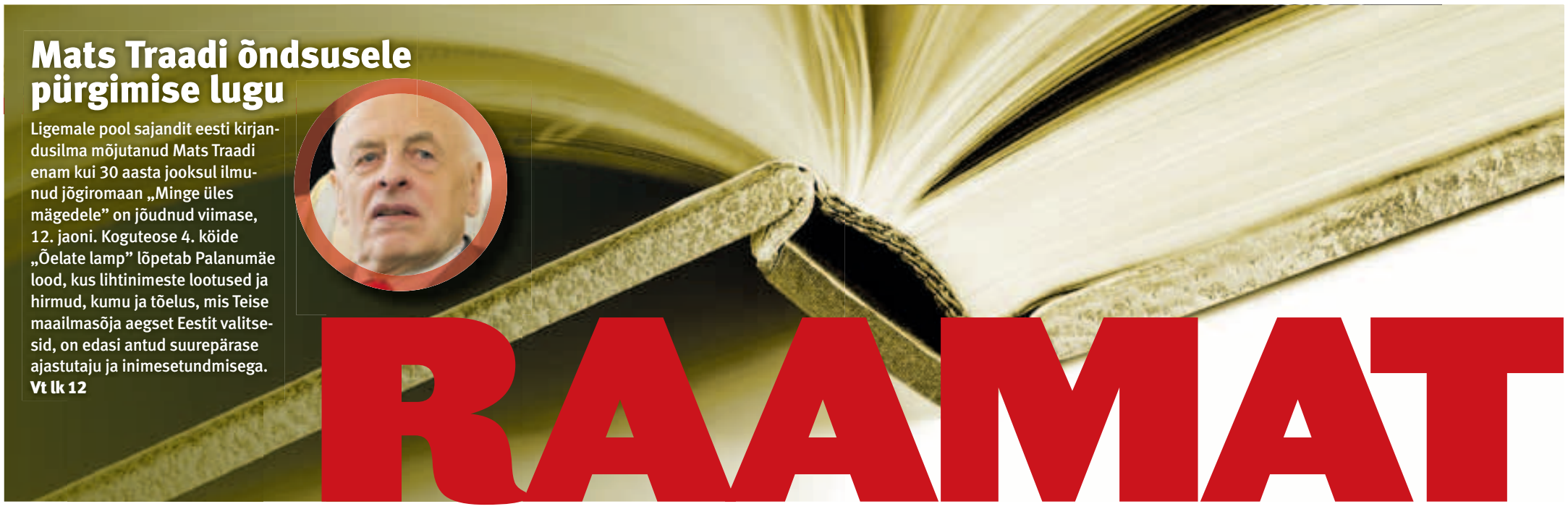

Mats Traadi õndsusele pürgimise lugu

Ligemale pool sajandit eesti kirjandusilma mõjutanud Mats Traadi enam kui 30 aasta jooksul ilmunud jõgiromaan „Minge üles mägedele" on jõudnud viimase, 12. jaoni. Koguteose 4. köide „Õelate lamp" lõpetab Palanumäe lood, kus lihtinimeste lootused ja hirmud, kumu ja tõelus, mis Teise maailmasõja aegset Eestit valitsesid, on edasi antud suurepärase ajastutaju ja inimesetundmisega.
Vt lk 12

RAAMAT

EESTI KIRJASTUSTE LIIDU AJALEHT Nr 1 (46) 18. veebruar 2010

arvamus

Selgusid noorteromaani konkursi tulemused

Äsja lõppes kirjastuse Tänapäev ja Eesti Lastekirjanduse Keskuse noorteromaani konkurss, mis toimus juba viiendat korda. Võistlusele saabus 34 tööd, mida oli üle kolme korra rohkem kui 2008. aasta võistlusel. Kirjastuse ja lastekirjanduse keskuse töötajatest koosnev žürii arvas, et seekordne konkurss oli tasemelt selgelt üks tugevamaid. Žürii otsustas välja anda neli auhinnalist kohta ja lisaks ära märkida neli tööd.

Esikoha ja 25 000-kroonise preemia pälvis Reeli Reinaus käsikirjaga „Must vares", mis räägib rassismiprobleemist koolis. Teine koht läks Ketlin Priilinnale käsikirja „Sefiirist loss" eest, mille üks põhiteemasid on homoseksuaalsus. Mõlemad autorid on avaldanud juba mitmeid raamatuid. Kolmandaid kohti otsustati välja anda kaks, Marianne Harju tööle „Talvehullus" ja Kristel Kriisa käsikirjale „Neetud". Kokku 60 000-kroonise auhinnafondi osas toetas konkurssi Eesti Kultuurkapital.

Lisaks neile märgiti ära neli tööd: Margit Sarapiku „Vaarao leidmine", Heli Künnapase „Lõpupidu", Ene Sepa „Minevikuta mälestused" ning Mai Raeti „Surnud liblikad". Ka need tööd on plaanis avaldada.

Väga palju osales uusi tegijaid, kelle tööde puhul on ilmselt tegu kirjandusliku debüüdiga. Võrreldes eelmiste konkurssidega on teemade ring ja ka keelekasutus muutunud kaasaegsemaks, natuke vähe oli huumorit. Enamik autoreid on endiselt naised, nagu kirjanduskonkurssidel ikka. Töid tuli üle Eesti, näiteks auhinnatud ja äramärgitud tööde autorite seas on inimesi peale Tallinna ja Tartu ka Pärnumaalt, Saaremaalt, Raplast jt paikadest. Peamised märksõnad olid eneseotsing, suhted vanemate ja koolikaaslastega, kuid ka üksjagu kuritegevust ning seekord mainiti väga sageli liiklusõnnetusi.

Varasematel võistlustel on esikoha pälvinud näiteks Aidi Vallik, Helga Nõu, Diana Leesalu, Kristiina Kurema ja Birk Rohelend. Nende võistluste tulemusena on Tänapäevalt praeguseks ilmunud umbes 20 noorteraamatut.

Tauno Vahter
Kirjastuse Tänapäev peatoimetaja

Raamatukoguhoidja, kes üritust läbi viib, peab oskama seda teha atraktiivselt. Ja tore on, kui ta suudab olla vahetu ning teravmeelne. Fotol Liilia Virves uusi lasteraamatuid tutvustamas.

Meretagune vilgas lugemisaasta

Liilia Virves
Saare Maakonna Keskraamatukogu lasteosakonna juhataja

Käesolev aasta Saare Maakonna Keskraamatukogus algab uute ootuste, tegemiste ja kohtumistega. On lugemisaasta, on Nukitsa konkurss, on palju tähtpäevi, mida tahame tähistada koos raamatu ja lugejaga.

Meie raamatukogu üks tähtsamaid ja huvitavamaid töölõike on tegevused lastele ja koos lastega. Saadame koolidele oma tegevuskava ja kutsume osa saama pakutavast. Kaks korda aastas kutsume lastekirjanikke esinema ja teist nii palju ka täiskasvanud lugeja tarvis. Need kohtumised on põnevad ja kuulama tullakse hea meelega. Lapsed on altid esitama teravmeelseid ja ka naljakaid küsimusi.

Lapsed ihkavad põnevust

Lastele pakutav peab neid köitma, sest laps on aus, ta näitab kohe välja, kas on huvitav või mitte. Raamatukoguhoidja, kes üritust läbi viib, peab oskama teha seda atraktiivselt – kaasama raamatule lisaks filmi, muusika, kunstiteosed. Ja tore on, kui raamatukoguhoidja suudab olla vahetu ja oma jutu sisse põimida nalju ning teravmeelseid küsimusi.

Igal aastal mõtleme välja muinasjututoa tarvis uue ja üha pöörasema teema jõuludeks. Viimati tähistasime jõulusid Kuul. Inspiratsiooni andis 40 aastane Nikolai Nossovi raamat „Totu Kuul" ning 40 aastat esimese inimese astumisest Kuule. Seda teemat käsitlesime läbi raamatute, filmi ja kunsti. Lapsed rakendasid oma fantaasiat Kuuteemaliste joonistustes.

Lugemisaastal tutvustame kohalikus ajalehes „Meie Maa" iga kuu raamatuid, mis on jäänud lugejate tähelepanu alt teenimatult kõrvale, aga meie arust seda vääriksid.

Aasta tegevused on paigas

Eraldi tutvustame lastele Nukitsa konkursil osalevaid lasteraamatuid. Loeme ette või jutustame põnevaid kohti meie arust toredamatest raamatutest. See eeldab töötaja enda kurssi viimist ilmuva kirjandusega, pidevat konsulteerimist kolleegidega, eneseharimist ja koolitamist. Keskraamatukogu on püüdnud kutsuda huvitavaid lektoreid kohapeale, et kõigil maakonna raamatukogutöötajatel oleks võimalus hõlpsasti koolituspäevadest osa saada.

Sel aastal saab „Täheke" 50 aastaseks – meie lasteosakonnal on nad kõik olemas ja hoitud ning nüüd paneme nad uhkelt välja vaatamiseks ja tutvumiseks. Loodame kohtuda ajakirja peatoimetaja Ilona Martsoniga. Ettelugemispäeva võistluse tekstid valime seekord ka „Tähekesest".

Emakeele päeva tähistame sel aastal juubilar Heiki Vilepi luulet lugedes. Kirjanik on meil raamatukogus esinemas käinud. Lastele meeldis temaga kohtumine ja autori poolt esitatud vahvad luuletused.

Loomulikult tähistame ülemaailmset lastekirjanduse päeva aprilli alguses ja kutsume selleks puhuks külla mõne toreda lastekirjaniku. Tavaliselt osaleb raamatukogus kirjanikega kohtumisel korraga umbes 70 õpilast. Seda on Kuressaare kohta üsnagi paras hulk.

Eriti toredad on väiksemad nn muinasjututoa kohtumised, kuhu mahub kuni 40 last ja seal kujuneb ka kodusem õhkkond. Viimati esitles Meelike Saarna oma „Roosi Saaremaa suve" ja see kohtumine oli just selline vahetu ja armas, kus mõlemad pooled said üksteisega rohkem suhelda.

Oleme populaarsed

Oma linna sünnipäeva tähistamine on kohalikus elus samuti tähtis ja sel puhul loeb meile ette mõni VIP-külaline: näiteks linnapea, maavanem või politseinik. Lapsed ise osalevad kas joonistuste või kirjatükkidega Kuressaaret puudutavatel teemadel.

Suveks koostame suvelugemise raamatute soovitusliku nimekirja ja toome näituste tuppa mõne toreda Eesti raamatuillustraatori kunstinäituse. Kunstinäitusi on meil tänu koostööle Lastekirjanduse Keskusega ja kunstnik Viive Noorega vaatamiseks aasta läbi. Kuna meie raamatukogu asub kaasaegses majas, siis on meil eksponeerimiseks head võimalused.

Rasked ajad toovad rohkem inimesi raamatukogudesse. On kurb, et raamatute ostmise raha on nii väheseks kärbitud, et uusi raamatuid saame soetada vaid ühe või kaks eksemplari. Rahakärpijad soovitavad vanu raamatuid lugeda – halb nali!

uudised

Uus raamatusari „101 Eesti..."

Kirjastuselt Varrak hakkab ilmuma uus raamatusari „101 Eesti...", mis käsitleb ülevaatlikult ja paeluvalt erinevaid teemasid, nagu Eesti kultuur, ajalugu, loodus jm. Iga raamatu autor on oma valdkonna tunnustatud spetsialist, kes on raamatusse valinud 101 just tema jaoks kõige olulisemat sündmust või märksõna. Autorite seas on Mart Juur („101 Eesti muusikaalbumit"), Rein Veidemann („101 Eesti kirjandusteost"), Tiina Lokk (101 Eesti filmi) jpt.

Sarja avaraamatuna jõudis veebruari alguses lettidele Mart Laari koostatud „101 Eesti ajaloo sündmust". Raamat algab esimeste inimeste jõudmisest Eesti alale ja lõpeb meie lähimineviku sündmustega nagu Eesti astumine Euroopa Liitu ja NATO-sse, hõlmates nõnda Eesti loo kogu tema ulatuses ja olles sissejuhatuseks sarja järgmistele raamatutele.

Lugemistunnid Diakooniahaiglas

Kirjastus Koolibri haaras kinni Lugemisaasta üleskutsest ja leidis sobiva võimaluse, kuidas Lugemisaasta tegemistes osaleda. Kirjastus võttis ühendust Diakooniahaigla juhiga ja leppis kokku, et kirjastuse töötajad hakkavad käima kord nädalas haigla patsientidele oma raamatuid ette lugemas. On ju lugemisaasta üks eesmärke kaasata lugemisse kõiki, kaasa arvatud need, kes veel või enam ise ei loe.

Praeguseks on Diakooniahaigla patsiendid kuulda saanud muinasjutte „Eesti rahva ennemuistsetest juttudest" ja „Euroopa kauneimatest muinaslugudest", lugemiseks sobilikke raamatuid ja head tahet leidub küllaga. Katrin Kliimaski kui ettevõtmise algataja sõnul on tegu väga rikastava kogemusega.

Kauneimate raamatute näitus

Kuni 25. veebruarini on Rahvusraamatukogu 6. korruse saalis avatud 2009. aasta kauneimate raamatute ja Eesti Kirjastuste Liidu liikmete 2009. aasta menuraamatute näitus. Olete oodatud külastama!

RAAMAT
Väljaandja Eesti Kirjastuste Liit
© EKL 2010

Eesti Kirjastuste Liit

Kiikame tagasi ja vaatame edasi

Alanud aasta on sisse saamas täishoogu. Praegu on raske aimata, mis jääb peamisena esile, kui asume tagantjärele rääkima aastast 2010. Ent möödunud aastast on kokkuvõtted tehtud. Pöördusime kuue Eesti Kirjastuste Liidu liikme poole ja palusime vastust kolmele küsimusele:

1. **Milline oli kirjastamisaasta 2009?**
2. **Millised on kirjastuse prioriteed ja lootused-hirmud aastal 2010?**
3. **Kuidas mõjutab e-raamatu pealetung kirjastustegevust?**

Priit Maide,
kirjastus Varrak:

1. 2009. aasta oli raske aasta. Muudatused majanduses nõudsid kiiret reageerimist ja ümberkorraldusi juba planeeritud tegemistesse. Halb mõju oli raamatute käibemaksu tõusul, seda ei saanud lisada raamatute hinnale. Vastupidi, raamatute hind seoses turukäitumisega hoopis langes ja tootmiseks tehtavaid kulusid tuli käibemaksumäära tõusu võrra veelgi kärpida. Oluliselt mõjutasid turgu kirjastused ise oma allahindlustega. See tõi kaasa uute raamatute müügivõime alanemise, mis omakorda vähendab kirjastuste müügitulu.

Head on ka. Vaatamata sellele, et elu on läinud raskemaks, jagub neid, kes on jäänud truuks oma lugemishobile. Oleme oma lugejatele väga tänulikud.

2. Tähtis on hoida silma peal ja jälgida üldist majanduslikku olukorda. Järjest olulisemaks pean kirjastuse oskust teha koostööd suurte edasimüüjatega (Rahva Raamat ja Apollo).

Selle aasta prioriteet on mitte vähendada nimetuste arvu. Pingutame, et tänavune aasta lõpeks vähemalt 2009. aasta tulemusega. Hoiame põialt, et vaatamata külma talvega kaasnenud sooja- ja elektriarvete kasvamisele leiavad lugejad endiselt raha ka raamatute ostmiseks.

3. e-raamatut peab märkama. Kirjastustel on oluline sellega arvestada ja end vastavalt ette valmistada. Kindlasti ei hakka e-raamat lähiaastail kirjastustegevust oluliselt mõjutama.

Tiina Ristimets,
kirjastus Pilgrim:

1. 2009. aastal võin üldises plaanis kordaläinuks lugeda. Uute nimetuste arv oli meil sama, mis 2008. aastal. Samas vähenesid tiraažid ning langesid ka hinnad. Sellega seoses jäid müügikäibe ja kasumi numbrid eelmise aastaga võrreldes loomulikult tagasihoidlikumaks. Kuid arvestades keerukat majandusseisu ei saa me oma tulemuste üle nuriseda.

2. Arvan, et 2010. aasta tuleb raamatumaailmas keerulisemgi kui eelmine. Seetõttu oleme valinud rahulikuma rütmi. Vähendame kindlasti nimetuste arvu ja optimeerime kulusid. Töötame välja uusi ideid ja jälgime arenguid turul. Loodame, et raamat jääb ikka raamatuks oma parimas vormis ja headuses ning et lugeja hindaks ja eelistaks raamatut eelkõige selle sisu järgi.

3. Kindlasti mõjutab e-raamat lähimate aastate jooksul raamatuturgu. Usun, et raamat tootena jääb alles, aga põlvkond, kellele lugemine ja suhtlemine arvutis on elu loomulik osa, võtavad e-raamatuga kaasnevad võimalused kindlasti kiirelt omaks.

Kalle Kaljurand,
kirjastus Koolibri:

1. 2009. aastal ilmus meil kaks mahukat ja ainulaadset teatmeteost: „Tähistaevas" ja „Imeline Maa". Mõlemad said hea tagasiside erialaspetsialistidelt ja tavaostjatelt, samuti oleme väga rahul müügitulemustega. Teiseks rõõmustas meid raamatule „Käsitöötuba" (autor Tiiu Kivirähk) osaks saanud tunnustus Euroopa õpikukirjastusi ühendavalt organisatsioonilt EEPG (European Educational Publishers Group). 2009. aasta parimate õpikute konkursil sai raamat esimese koha ja kuldmedali nooremate laste kategoorias.

2. Meie kirjastuse prioriteet alanud aastal on õppekirjandus. Jaanuaris kinnitas valitsus uue riikliku õppekava ja see tähendab, et koolid ootavad meilt uusi ja ümbertöötatud trükke õpikutest ja töövihikutest.

Samuti jätkame sisukate ja kaunite lasteraamatute väljaandmist. Ilmumas on Nobeli preemia laureaadi Herta Mülleri romaan „Hingetõmbekiik". Loodame, et alanud lugemisaastal korraldatakse rohkesti sisukaid üritusi ja et Balti Raamatumess toob kohale palju raamatusõpru.

3. Igasugune lugemisharjumiste muutus mõjutab kirjastustegevust. Tänasel hetkel on e-raamatute tehnika lugejale veel piisavalt kallis, et konkureerida paberraamatutega. Koolibril on tehniline valmisolek olemas kohe, kui e-lugejad on raamatuhuvilistele piisavalt soodsad ja silmadele mugavad.

Mart Jagomägi,
kirjastus Ilmamaa:

1. Kui rääkida sellest, mida toredat Ilmamaal eelmisel aastal ilmus, siis mulle isiklikult olid meeldejäävamad Johannes Claudii Risinghi „Kõne Tartu linnast", Henri Bergsoni „Naer. Essee koomika tähendusest", kindlasti ka Uku Masingu 100. sünniaastapäevale pühendatud koguteos „Põlvest põlve" ning „Võlsungite saaga". Samuti on oluline, et jätkus Eesti mõtteloo ning Avatud Eesti Raamatu sarja ilmumine ning et andsime välja Mats Traadi jõgiromaani „Minge üles mägedele" 2. ja 3. osa.

2. Tähtis on see, mis alati on olnud: välja anda meie arvates häid ja olulisi raamatuid ning eriti selliseid, mida keegi teine nagunii välja ei anna. Püüame selle aasta vastu pidada.

3. e-raamatute pealetung ei ole Eestis veel alanud. Loomulikult on e-raamatul omad eelised, kuid ärgem unustagem, et need on ka tavalisel raamatul.

Tauno Vahter,
kirjastus Tänapäev:

1. Aasta oli lainetav, selle sisse mahtus nii väga halbu kui ka väga häid perioode. Kokkuvõttes oli raske aasta: käibemaksutõus, suurenev konkurents, raamatuid osteti vähem. Hea meel oli mitmete õnnestunud suurprojektide („Eesti ajalugu", „Marie Under", „Urmas Kibuspuu" jt) ja selle üle, et üle mitme aasta sai jõulumüügi õnnestumiste sekka arvestada.

2. Prioriteet on lihtne – edasi kirjastada. Loodame, et läheb paremaks, samas kardame, et vaevalt väga palju paremaks läheb. Õnneks ei osteta vaid rumalaid raamatuid, ostetakse ka asjalikke. Aga valida tuleb endisest palju hoolikamalt. Kõige raskem, nagu juba aastaid, on lennuka tõlkekirjandusega. Aga on ka erandeid.

3. Veel ei mõjuta eriti kuidagi. Kirjastused muidugi juba uurivad, kuidas targemini valmistuda. Esimesena hakatakse e-raamatutena pakkuma kodumaist kirjandust, sest see on autoriõiguse mõttes lihtsam. See ei too kirjastustele ega autorile midagi suurt sisse veel aastaid, aga 5–10 aasta pärast võib see ka meil olla arvestatav ärivaldkond.

Silva Tomingas,
TEA Kirjastus:

1. TEA ja ILO kirjastustele oli äsja lõppenud aasta erakordselt edukas. Kõige olulisem on, et TEA entsüklopeediast ilmus vastavalt plaanile kolm uut köidet (aasta lõpuks ilmus 4. köide) ja TEA e-Entsüklopeedia on jõudnud veel kaugemalegi ning täienenud slaidide, dokumentaalfilmiloikude ja palju muuga. TEA entsüklopeedia jõudis eelmise aasta tõeliste menukite hulka. Teatmekirjandusest väärib esiletõstmist ka teine, päris aasta lõpul ilmunud ja menukite sekka jõudnud originaalteatmeteos – Eesti spordi taskuentsüklopeedia (autor Tiit Lääne). Kultuuriraamatute maastikul oli tähenduslik kirjastuselt ILO ilmunud Olev Soansi album „Kultuuriloolised kaardid", mis leidis äramärkimist ka 25 kaunima raamatu tiitliga.

Lastekirjanduse alal on TEA Kirjastusel samuti mitu põhjust möödunud aastat üliheaks pidada: Eesti lasteraamatute sarjad ilmusid tuntud headuses, mitmed raamatud leidsid äramärkimist kaunimate lasteraamatutena ja üle poolte kõigist lastemenukitest kandsid TEA kaubamärki. Eriti suur rõõm on „Eesti muinasjuttude kuldraamatu" üle, millega said väärikalt ühiste kaante vahele kõik meie olulisemad muinasjutud.

2. Aasta prioriteet on suurteoste ja suurte sarjade plaanipärane väljaandmine nii raamatute kui ka e-raamatutena.

TEA jaoks on oluline ka eksport (USA, Hiina, Põhjamaad, Venemaa), sest nii keeleõpikute, entsüklopeediate kui ka sõnaraamatute osas on eksportpotentsiaal kõrge ja ettevalmistused turu laiendamiseks hakkavad seljataha jääma.

3. Kõik uued raamatuformaadid on teretulnud ja annavad meile pigem uue võimaluse kui ohustavad meid.

Sirje Endre,
kirjastus SE&JS:

1. Kirjastamisaasta 2009 oli raske ja töine. Kindlasti tuli palju rohkem pingutada kui varasematel aastatel. Üldine masuõhustik mõjustas psühholoogiliselt ju mõlemat poolt – kirjastajat ja ostjat.

Andsime välja üheksa raamatut, millest Fred Jüssi ja Urmas Oti koostöös sündinud „Mister Fred" tõusis oma läbimüügilt aasta menukite hulka. Teisteks sündmusraamatuteks peame 1939.–1940. traagilisi aastaid kokkuvõtvat ajalooraamatut „Faatum" (valmis koostöös Riigikontrolliga) ja Fr. R. Kreutzwaldi „Kalevipoega" Andres Tali uute illustratsioonidega. Päris aasta lõpus ilmus meilt Baltimore'is elava legendaarse väliseestlase Fred Ise luule- ja mälestusteraamat „Tuule tiivul", mis oli esimene Lugemisaasta 2010 embleemi kandev raamat.

2. Pingutame heade raamatute kirjastamise nimel ega pelga sealjuures midagi. Sest meiega on meie head sõbrad, head (uued) autorid ja ustavad raamatuostjad – sellest tekkiv sünergia läheb raamatu sisse ja hakkab elama oma uut elu koos lugejaga. Prioriteet on Eesti ajalugu ja eestlaste isikulood.

3. Paberil trükitud raamatut ei ohusta miski, sest erilist sidet lugeja ja raamatu vahel, mis iga hea teose lugemisel tingimata tekib, ei saa mingil muul teel või viisil edasi anda.

Julgus võtta riske annab tulevikulootust

Missuguse hinnangu annavad suuremate raamatumüüjate Apollo ja Rahva Raamatu juhid eelnenud aastale ning millised on plaanid käesolevaks aastaks?

Apollo Raamatud AS tegevjuhi Arvo Pihli hinnangul oli raamatukaubanduses eelmise aasta märksõnad ostujõu kahanemine ja keskmiste hindade märgatav langus. See tõi kaasa nii müüdud eksemplaride arvu kahanemise kui nn tükimüügist saadud raha vähenemise.

Erinevates kampaaniates langetati hindu kümneid protsente, vahel ka mitmeid kordi. Kindlasti võitsid sellest tarbijad, ent niisugune tegevus ei ole pikalt jätkusuutlik. 2009. aasta oli ka elulooraamatute aasta, neid ilmus eelmise aastaga võrreldes ligi 25% enam, samas kui kogu raamatuturul oli esmatrükkides pigem 15-protsendiline tagasiminek.

Rahva Raamatu juhatuse esimehe Gertti Kogermanni arvates oli eelmise aasta negatiivseim sündmus kindlasti aasta alguses toimunud raamatute käibemaksutõus: „Paraku ilmub keerulistes oludes ka aina vähem uusi raamatuid, mis kindlasti vähendavad lugejate valikuvõimalusi ja mõjutavad negatiivselt raamatumüüjate käibeid."

Arvo Pihl hindab 2009. aastat eelkõige suurte projektide ning investeeringute aastaks, kuidas need kõik ennast õigustavad, näitab tulevik.

2009 oli laienemise aasta

Nii Apollo kui ka Rahva Raamatu jaoks oli 2009. aasta laienemise aasta – Apollo Raamatud avasid sügisel kaks suurt kauplust (Solarises Tallinnas ja Lõunakeskuses Tartus). Arvo Pihli sõnul kasvatasid uued kauplused küll veidi ka turgu, ent kohe efektiivsuse ning tulemuste kasvu loota on raske.

Rahva Raamat avas kevadel esinduspoe Pärnu Keskuses ning on nüüd lisaks Pärnule esindatud Tallinnas, Tartus ja Viljandis. Gertti Kogermanni sõnul tunnevad nad head meelt selle üle, et hästi on omaks võetud ka veidi üle aasta lahti olnud Rahva Raamatu kauplused Tartu Tasku keskuses ning Rocca al Mare keskuses.

Mõlemad raamatumüüjad leiavad, et kliendid on laienemisest palju võitnud ja valikud on oluliselt avardunud. Ühtlasi on uute kaupluste tõttu palju paremaks muutunud võimalused teha raamatusõpradele huvitavaid üritusi.

Raamatumüüjate uued algatused

Ka uusi projekte on mõlemal raamatumüüjal eelmisest aastast välja tuua. Apollo Raamatud kirjastas oktoobris oma esimese raamatu, Maarja Kangro koostatud luulekogu raamatuteemalistest luuletustest pealkirjaga „Raamat© Raamatule pühendatud luuletusi". Tegemist oli heategevusprojektiga, mille tulemusel on maakoolide raamatukogudele annetatud raamatuid juba 16 000 krooni eest. Teine algatus oli Eesti esimese raamatuajakirja „LUGU" turule toomine. Ka seda hinnatakse pigem hariva ning heategevusliku iseloomuga tegevuseks kui äriprojektiks.

Rahva Raamatul on eelmisest aastast välja tuua uudne ettevõtmine, mille käigus avati Pärnu maanteel asuva poe keldrikorrusel Eesti täiesti uudne raamatuturg, kus hinnad jäävad 10 ja 99 krooni vahele ning sortiment lai. Sügisel uuendati täielikult veebipoodi www.rahvaraamat.ee, millest on soov kujundada Eesti menukaim e-pood.

Ettevaatlikult edasi

Alanud aasta osas on Arvo Pihl ettevaatlik – kindlasti on sellel aastal tarvilik senisest veelgi tähelepanelikumalt vaadata tegevuse efektiivsust ning ettevõtte kulupilti. Kiiret tõusu tarbimises oodata ei ole ning seetõttu tuleb leida võimalusi asju teha paremini ja väiksemate kulutustega. „Muidugi on uute kaupluste õige müügirütmi ja -mahu saavutamine meile üks peamisi prioriteete käesoleval aastal," ütles Pihl. Loodetakse, et kirjastajatel jätkub julgust riske võtta ja uusi raamatuid välja anda, sest vaid vanemaid alla hinnates raamatuturgu püsti ei hoia.

Gertti Kogermanni alustab aastat uuendustega – veebruarikuus on lugejail võimalik hakata omale e-lugejaid soetama. „Alustame Viru Keskuse Rahva Raamatus, ning kui need võetakse klientide poolt hästi vastu, siis võib neid õige pea leida ka meie teistest kauplustest."

Mis puudutab e-raamatu levikut, siis siin suurt hüpet ja mõju raamatute müügile veel ei nähta. Siiski leiavad nii Pihl kui Kogermann, et valdkonnal tuleb silma peal hoida.

Elu ja inimesed on saladus

Hille Karm

„Unes ja ilmsi" kirjutamisel on eellugu. Eesti Naise tollase peatoimetaja Katrin Streimanni eestvedamisel sündis ajakirja elulooraamatute sari, millest esimene, Ita Everi raamat Margit Kilumetsa sulest nägi trükivalgust 2006. aastal. Pisut varem olin huviga lugenud Eesti teenekaima elulugude koguja ja uurija, kirjandusteadlase Rutt Hinrikuse koostatud elulookogumikke ja pannud kirja enesegi elu ajakirjanike kogumikus „Meie jäljed jäävad".

Seetõttu võtsin 2007. aastal hea meelega vastu pakkumise kirjutada Eesti Naise elulooarsenaali raamat Helgi Sallost. Tutvumine Helgi Sallo rolliderga, mille hulka kuulub ka legendaarne Alma Peterson telesarjast „Õnne 13", viis omakorda mõttele jäädvustada mituteist aastat ekraanil püsinud sarja tegelaskujud – nõnda sündis „Õnnerahva lood". Kui eelmise aasta jaanuaris käisin Haapsalu raamatukogus kohtumas ja muuhulgas küsisin, kellest soovitakse veel lugeda, kõlas Elle Kulli nimi.

Raamat nagu hea film

Võimalus kirjeldada Eesti kultuuris olulist inimest palju põhjalikumalt kui ajaleht võib ajakirjas on ahvatlev ja haruldane, samas keeruline töö, mis kestab aastapäevad. Intervjuu raamatukaante vahele ei sobi, raamat peab olema komponeeritud nagu hea film, kirjeldatava elu rõhud ja vaatepunktid tuleb portreteeritavaga üksipulgi läbi arutada, mitu korda läbi kirjutada.

Elle Kull: „Usun, et inimene on vägev. Meis on võimeid, mida me isegi ei hooma. Oma elumustri ja saatuse loome ise, eeskätt oma peas." Foto Daisy Lappard

Piltlikult öeldes peab raamatu peategelane jääma solistiks ja autor püsima taustalauljana, kuid olulised on mõlemad. Peategelase valida jääb, mida ta jätab rääkimata. Kirjutajale seab piirid tema enese eetiline selgroog ja ajakirjanikumeisterlikkus. Samuti ei saa klassikalise ajakirja nimega seostuvat kirjutada stiilis, mis sobib meelelahutusajakirjaga seonduva loo puhul.

Näitleja, kirjaniku või muu loomeinimese isikuraamatust otsitakse tihti üksnes loomingusse puutuvat ja leitakse, et eraelu kirjeldamine on liiast või lausa siivutu. Samas nõustub iga näitleja väitega, et mis tahes rollis on pisut teda ennast ja et tema elu mõjutab ta rollide kujunemist

Respekt portreteeritava vastu

Vaevalt oleksid Elle Kulli puhul mõistetavad tema kehastatud dramaatilised leedi Macbeth ja leedi Anne, kui Elle ei kõneleks raamatus põhjalikult oma huvist esoteerika ja vaimse maailma vastu. Elle olemuse avamine teeb arusaadavaks, miks peab ta „Pisuhänna" Laurat omaks ja miks „Tabamata ime" Lilli Ellert-Saalepis on teda ennast vähem.

Monoloogid toovad esile portreteeritava vastuolulisuse – ühelt poolt omis mõtteis hajameelne boheemlane, kes tänaval vastutulejale ei märka teinekord tere öelda või omaenese kodukuisestki mööda astub, teisalt aga ühiskonna asjade ja heategevusega ning suure pere argielu korraldamisega hakkama saaja. Raamatu pealkirja ei tulnud kaua nuputada – „Unes ja ilmsi" sündis iseenesest.

On mõistetamatu, kui kirjutajale heidetakse ette austust portreteeritava vastu. Ajakirjaniku esmane kohustus olla faktitäpne ja usutletavat austav. Elava inimese jätkuvast elust kirjutatud raamat on ju žanriliselt ajakirjandusse ehk AJA kirjandusse kuuluv pikk ja põhjalik portree. Fakte võib fantaasiaga vürtsitada vaid biograafilises romaanis, mis aga on juba ilukirjanduslik žanr.

Jälg kultuurilukku

Elulooraamatut ja romaani sobib omavahel võrrelda nagu tõsielufilmi ja mängufilmi. Kõitev elulooraamat on rohkem kui ajakirjandus ja samas ikkagi vähem kui kirjandus. Dokumentaalsust rõhutavad rohked fotod, mille otsimine mitmest arhiivist ja erakogust on samuti kirjutaja ülesanne. Elle Kulli portreedki ilmestavad paarsada fotot.

Kui filmimaailmas on mõlemal, nii mängu- kui tõsielufilmil oma koht, siis raamatuelulugude rohkus on tekitanud paras-jagu segadust. Kuidas muidu saanuks sündida pealkiri „Elulugude kõrval ka hääd kirjandust" või kuidas muidu teeninuks elulugude kirjutajad kahtlaste ja rahaahnete kirjaneiditste kuulsuse.

Niisamuti võiks ju ajakirjas ilmunud portreelugu nimetada nigelaks novelliks ja selle autorit kehvaks kirjanikuks?! Või leppida arvamusega, et kirjutamine polegi töö, mille eest tasutakse?!

Hoolimata žanrisegadusest ostetakse, laenutatakse ja loetakse elulooraamatuid väga hea meelega. Kuna elame turumajanduses, on kirjastajate huvi nende avaldamise vastu enesestmõistetav. Elulugusid ehk portreelugusid kirjutades olen näinud selles eeskätt võimalust süüvida tunnustatud inimese tegemistesse ja jäädvustada need järelteljatele. On ju Eesti Naise sarja elulugude mõte jätta jälg neist, kel on osa meie kultuuriloos.

Samuti saab lugeja tuntud inimeste lugudes ennastki ära tunda ja raamatu kaante vahele jõudnud eluseigal võib olla lugejale teraapiline tähendus. Võtkem või Elle Kulli öeldu: „Usun, et inimene on vägev. Meis on võimeid, mida me isegi ei hooma. Oma elumustri ja saatuse loome ise, eeskätt oma peas."

Klišeega „ausalt ja avameelselt" on aga nii, et kõike ei räägi kõige jutukam ega avameelseimgi inimene, pealegi kipub mälu olema subjektiivne ja selektiivne, mistõttu lõplikku tõde pole olemas. Kirjutajana arvan, et loomeinimesele liiga lähedale minna ei tohigi, ta peabki jääma veidi tabamatuks – muidu võib kaduda lumm, mis teeb ta võluvaks. „Unes ja ilmsi" lõpuread ütlevad: : „Elu ongi saladus. Nagu inimesedki."

Aga saladuses peitub põnevus.

Unes ja ilmsi
Hille Karm
212 lk
kõva köide

ilmunud

Kuidas saada vingeks arvutikasutajaks
sari „Suurelt vennalt väikesele"
Indrek Kõnnussaar
100 lk
pehme köide

Tartu Ülikooli IT-tudengil Indrekul on kaheksa-aastane vend Martin, kellele väga meeldib arvutis askeldada. Venna tegutsemist jälgides tekkis Indrekul tahtmine teda juhendada, et nad oma arvutit õhku ei laseks ning internetipanga paroole kelmidele ära ei annaks. Suure venna õpetussõnadest sai kokku raamat, mis aitab algajal õppida mugavalt ja ohutult arvutit kasutama. Raamat sobib ka emadeleisadele, sest sisaldab rohkesti näpunäiteid, mida paljud kogenud arvutikasutajad ei tea.

Pudrud. Hommiku-, lõuna- ja õhtusöögiks
Pille Enden
116 lk
kõva köide

Kõik me teame, mis on puder. Putrude maailma süvenedes võime aga üllatuda, kui mitmekesiseid ja uudseidki maitseelamusi see lihtne toit võib pakkuda. Maitsev puder sobib lauale nii hommikul, lõunal kui õhtul, olgu siis põhi- või lisatoiduna või hoopis dessertina. Raamat pakub 40 retsepti. Valikus on putrusid nii tavalistest kui ka eksootilistest teraviljadest, aedviljadest, munast ja leivast

Päevaliilia
Aarne Kähr
176 lk
kõva köide

Päevaliiliat peetakse tänapäeval täiuslikuks püsililleks: ta vajab vähe hoolt, tema sortidel on igas suuruses, mitmesuguse kujuga ja kõigis vikerkaarevärvides õisi, mis toovad aeda värvirõõmu juunist septembrini, ja kui päevaliilia parajasti ei õitse, kaunistab peenart kena puhmik. Vana legendi kohaselt peletab päevaliilia puudutus mured ja paha tuju. Hea mõjuga on ka raamatusse valitud fotod sellest imelisest lillest. Aarne Kähr tutvustab selle aia ehte kasvatamise ja peenrasse sobitamise saladusi ning soovitab Eesti kliimas paremini kestvaid sorte.

Krista Kilvet peegelpilgus
Kertu Saks
208 lk
kõva köide

Raamat raadiohääle, poliitiku ja diplomaadi, Krista Kilveti ning tema tütre mälestustest perest, kodust, tööst ja pürgimustest. „Kui kirjutada lubasin, pidasin kõige huvitavamaks just ema poliitiku ja diplomaadi aastaid: mida tehti, kellega tehti, mis saavutati ja kuidas?," ütleb Kertu Saks raamatu sissejuhatuses. „Saavutuse ja nimede paraad. Kirjutasin ja kustutasin, kirjutasin ja kustutasin. Kui raamatu keskseks oleks jäänud need teemad, oleks sellest saanud järjekordne keda-mina-kõik-elustundnud-olen raamat. See pole selline raamat. Esmalt on see raamat emast kui naisest – siis väikese Krista Kanteri kujunemisest Krista Kilvetiks. Teiseks on see raamat armastuse lugu. See on ema ja isa (Kaarel Kilveti) lugu. Kolmandaks ongi see raamat pereväärtustest. Nende väärtustamine kas on või ei ole geenidega kaasa antud."

Teispool sinist taevast
Jaan Kaplinski
160 lk
kõva köide

Jaan Kaplinski kirjutatud taevaraamat on sõna parimas mõttes populaarteaduslik: mitte pelk faktikogum, vaid kirjaniku ja mõtleja sulega kirja pandud lugu maailmaruumist. „Mulle tundub, et tänapäeval pakub teadus isegi põnevamat materjali kui müüdid. Tõelus on imelisem kui kujutlus," seletab Jaan Kaplinski oma tõmmet täheteaduse poole. Kirjanik meenutab, et pidas ise lapsena väga lugu headest teadusraamatutest, isegi huvi ilukirjanduse vastu tekkis tal märksa hiljem. Raamatu rikkalikus, sisukalt kommenteeritud pildivaramus leidub nii mõnigi põnev Eestis tehtud taevafoto.

ilmumas

Aasia toidud
Epp Mihkels
132 lk
kõva köide

Kauge ja eksootilne Aasia paelub oma kultuuri, traditsioonide ja toiduga. Järjest enam on inimesed hakanud reisima Aasia maadesse Jaapanisse, Vietnami, Kambodžasse, Taisse ning üha laiemaks on muutunud eksootiliste toidukaupade ja -kohtade valik Eestis, tehes nii erilised maitsenaudingud igaühele kättesaadavaks. Raamatus esitatud põnevad retseptid ja toiduvalmistamisjuhised, mis autor on kokku kogunud nii enda kui ka lähikondsete reisidelt ja maitserännakutelt, on vürtsitatud aasiapärase meeleolu ja vaimustavate fotodega.

Kevadlilled
Aarne Kähr
100 lk, kõva köide

Eesti aednik hakkab kevadet ootama juba septembris. Nii pakuvadki meile kõige enam rõõmu lilled, mis alustavad õitsemist kohe, kui talve selgroog on murtud. „Kevadlilled" tutvustab aasta esimesi õisi: tuntud kevadlilledele uuemaid sorte ja hübriide ning vähem tuntud taimi, millega tasuks kevadlillepeenart rikastada. Raamat annab soovitusi näiteks nõudusliku lumeroosi, õrna alpikanni, talvehalja epimeediumi, sordirohke karukella, ipt taimede valikuks ja kasvatamiseks.

Sibulad ja laugud
Lia Laats,
Maire Suitsu
132 lk
kõva köide

Sibulaid ja laukusid tuntakse nii maitsetaimede, köögiviljade kui ka tõhusate tervendajatena. Sellest raamatust leiate niihästi toredaid toiduretsepte kui ka asjalikku nõuannet laukude töötlemiseks ning lõhna ja maitse mahendamiseks. Lisaks vanadele tuttavatele nagu seda on küüslauk, suvisibul, harilik sibul ja porrulauk pakutakse kasulikku teavet ja nõuandeid talisibula, murulaugu, rindelise sibula ja karulaugu kohta. Küüslauku käsitlev peatükk sisaldab aga hulgaliselt nõuandeid ja konkreetseid retsepte nii gripi ja külmetuse kui ka mitmete teistegi tõbede tõhusaks raviks.

ilmunud

Moskva 1941: linn ja tema rahvas sõjas
Rodric Braithwaite
tõlkinud Rein Turu
432 lk
kõva köide
1941. aastal langes Moskvat sakslaste kallaletungi eest kaitstes ligi miljon Vene sõdurit, rohkem kui Ühendriikidel ja Suurbritannial kogu Teise maailmasõja jooksul. Paljud neist polnud tegelikult sõdurid, vaid tavalised inimesed, kes võtsid relva, et oma linna kaitsta. Üliõpilased jätsid oma raamatud ja võtsid püssid, vabakslastud vangid läksid lahingusse ja naised sõdisid kõrvuti meestega Moskvasse viivatel poristel jäätunud teedel. Selleks ajaks, kui Ühendriigid sõtta astusid, sakslased juba taandusid ja liitlased olid saanud otsustava võidu.

Bütsantsi kultuur
Louis Bréhier
tõlkinud
Kalle Kasemaa
376 lk, kõva köide
Kuidas elasid inimesed Bütsantsis, millised olid nende harjumused, kuidas nägi välja nende majanduslik, usuline, kõlbeline ja intellektuaalne elu, milline oli selle võõrastest elementidest kokku sulanud neohellenistliku rahva juures teaduse, kirjanduse ja kunsti areng läbi sajandite? „Bütsantsi kultuur" on esimene eestikeelne raamat, kus on esitatud terviklik ülevaade Bütsantsi kultuuri ajaloost selle paljudes ilmingutes argielust kõrgkultuurini, peatudes eraldi usul ja majandusel, linnal ja maal, kirjandusel ja kunstil.

1001 päeva, mis muutsid maailma
Peter Furtado
tõlkinud Mari Pukkonen,
Virge Pihel ja
Tiina Kanarbik,
960 lk, kõva köide
Maandumine Kuule, sissemurdmine Watergate'i hotelli, printsess Diana surm, 11. septembri 2001 terrorirünnakud – need triumfid ja tragöödiad kuuluvad tuhandete teiste hulka, mis on meie maailma kujundanud. „1001 päeva, mis muutsid maailma" kajastab maailmaajaloo erakordseid sündmusi, otsustavaid kokkupõrkeid, mälestusväärseid juhtumusi ning looduskatastroofe Rooma rajamisest 753 eKr kuni Saddam Husseini hukkamiseni 2006, ja Barack Obama pühitsemiseni USA presidendiks 2009. Vahedat teksti sündmuste kohta täiendavad põnevad fotod.

Pühade ja vaimsete paikade atlas
David Douglas
tõlkinud
Kaja Riikoja
176 lk, kõva köide
Mis teeb ühe paiga pühaks? Kas on tõepoolest olemas nii võimsaid paiku, kus terved inimrühmad kogevad sarnast vaimset mõju? Selles tundlikult kirjutatud ja kaunilt illustreeritud raamatus vaadeldakse müstilise väega kohti üle kogu maailma ja uuritakse inimese, usu ja maastiku vahelisi seoseid. Tutvustatakse nii iidseid kui ka hilisemaid pühasid paiku, alates Väränasi linnast Indias ja Fuji mäest Jaapanis kuni Chartres'i katedraalini Prantsusmaal.

Vaibaaluse ajastu kroonika

Mart Juur
Postimees

1900. aasta Pariisi maailmanäituse peavärav, mis oli mõeldud vastu võtma 60 000 inimest tunnis. Foto raamatust

21. sajandi esimene aastakümme hakkab lõppema ja kiusatus kokkuvõtteid teha on juba väga suur. Olgu ajakirjanike, poliitikute, filosoofide ja ühiskonnateadlaste arvamused nii erinevad kui tahes, selles küsimuses on kõik ühel nõul: me elame ajaloolisel ajastul ning maailm aastal 2010 – nii halvas kui heas – pole enam see, mis ta oli aastal 2000.

Küllap oleksime äärmiselt üllatunud, kui tuleks keegi tulevikust ja teataks, et 21. sajandi nullindad ei kujuta midagi erilist, et see epohh ei vääri meenutamist ja tundmaõppimist ja kui ajalugu oleks vaip, võiks need aastad üldse vaiba serva alla lükata, et teha ruumi olulisematele teemadele. Niisugune jutt tunduks jabur, kuid naljakal kombel kaldub meie ajalooteadvus just nõnda käsitlema eelmise sajandi algusaastaid.

Rääkides 20. sajandi ajaloost, algab kaasaegne ajaarvamine tavaliselt kurikuulsate laskudega Sarajevos 28. juunil 1914, mis olevat rikkunud maailma rahu ning tõuganud harmoonilise elukorralduse segaduste keerisesse. Kena, kammitud, kuid üpris igav periood – niisugune näib ajavahemik 1910–1914.

Tõeline šedööver

Just nende vaiba-alusteks tunnistatud aastatega tegeleb Philipp Blomi värskeim raamat. 40-aastane Hamburgis sündinud Philipp Blom on avarate huvidega kirjamees, kelle sulest lisaks ajaloo-alastele teostele ja proosale on tulnud ka põhjalik ülevaade Austria veinidest ning koguni ooperilibreto.

Ambitsioonikas ja laiahaardeline „Pöörased aastad" on tõeline ajalookirjanduse šedööver, meisterlik ja huvitav teos, kus leiavad võluva tasakaalu akadeemism ning omaaegse argielu ja poliitika, kultuuri ja massikultuuri, kriminaalkroonika ja spordi, teaduse ja religiooni, tarbimise ja meditsiini fenomenide analüüs. Autor ilmutab süvenemist, head detailivaistu ning meeldivas mõttes žurnalistlikku jutustajatalenti, mis teeb raamatu nauditavaks lektüüriks kõigile ajaloohuvilistele.

Kuldne ajastu ja kummitav allakäik

Jah, tänapäeval peetakse ajajärku enne Esimest maailmasõda kuldseks ajastuks, *belle époque*'ks, millele järgnes allakäik ja häving. Eestlastegi mälus eksisteerib kauge kaja mõnusast tsaariajast, mil edenes majandus ja kasvas kultuur, koltunud fotodelt vaatavad meid soliidsed kodanikud, kellele tänapäeva probleemid näivad absoluutselt tundmatud olevat. Et jõuda „vana hea aja" tõeliste sügavuste ja hoovusteni, kasutab Blom uuriva ajakirjanduse metoodikat: ta sukeldub minevikku, asub allikate kallale, kutsudes lugejat mõtteeksperimendi korras unustama kogu informatsiooni juulist 1914 kuni aastani 2000, et vaadata 1910. aasta paiku elanud inimeste elulugusid, mõtteid ja tegusid n-ö reaalajas, ilma tagantjärele tarkuse ja varjudeta, mida tulevik nende ajaloolisele olevikule heidab.

Maailm muutuste keerises

Maailm, kuhu me nõnda satume, elab Pariisi maailmanäituse, kuninganna Victoria matuste, Kongo veresauna, Buuri sõja, Vene-Jaapani sõja, Verise pühapäeva ja teiste annaalidesse jäädvustatud sündmuste tähe all. See on impeeriumide ja drednootide, Saksamaa ja Prantsusmaa vastuseisu, pehkiva tsaaririigi, meresid valitseva Britannia ja tõusvate Ühendriikide maailm. See on teaduse ja progressi, Marie Curie ja Albert Einsteini, aga ka postimiütigikataloogide ja kaubamajade, John Harvey Kellogi ja Henry Fordi ajastu, krediidi ja järelmaksu, elektri ja dünamiidi ajastu.

See on Sherlock Holmesi ja Gregor Samsa, Virginia Woolfi ja Sarah Bernhardti, kõrgkultuuri ja massikultuuri, kino ja heliplaatide, lennukite ja autode, spordi ja rekordite ajastu. See on rikkuse ja vaesuse, roimade ja prostitutsiooni, juudiviha ja rassismi, eugeenika ja tõuparanduse, naisõigusluse ja sotsialismi, Sigmund Freudi ja keiser Wilhelmi ajastu, militarismi ja terrorismi, närvihaiguste ja impotentsuse ajastu. See on maailm, mis kihutab progressi kiirenevas tempos ja metsik tempo paneb pea ringi käima. Tuleb tuttav ette?

Võib nõustuda järeldusega, milleni Blom jõuab: „Suurel määral tuleneb meie ees 21. sajandi alguses seisnev ebakindel tulevik leiutistest, ideedest ja muutustest, mis sündisid ebaharilikult sündmusterikka ajavahemiku 1900–1914 jooksul, kui kunsti- ja teaduselu iseloomustas erakordne loovuse tõus, ühiskonda tohutud muutused ja ka inimesed ise muutusid.

Kõik see, mis omandas suure tähtsuse 20. sajandil – füüsikast naiste emantsipatsioonini, abstraktsest kunstist kosmoselendudeni, kommunismist ja fašismist tarbimisühiskonnani, tööstuslikest tapatalgutest meedia võimuni – oli jätnud inimestele sügava mulje juba enne 1914. aastat, nii et ülejäänud sajand ei kujunenud millekski muuks kui vahel meeldivaks, vahel vastikuks harjutamiseks ning nende võimaluste taluminseks ja avastamiseks."

„Pöörastest aastatest" saadud lugemiselamust võib võrrelda filmi vaatamisega: see on värviline, intensiivses tempos pöörlev kaleidoskoop inimestest ning sündmustest. Käsitluses domineerivaid olulised juhtmotiivid (seotud seksuaalsuse, soorollide, ühiskonnaelu ja majanduse muutumisega), põhiküsimustega tegelemine ei takista autoril üles korjata külmneid põnevaid saatusi, jutustada kurioosumitest ning süveneda könekatesse detailidesse.

Teose väärtust suurendavad illustratsioonid: fotod ja reprod kannavad 20. sajandi alguse rahutut vaimu. Igal pildil oma lugu. Ei ole paremaid, halvemaid aegu, on ainult hetk, milles viibime praegu.

Pöörased aastad. Euroopa 1900–1914
Philipp Blom
tõlkinud Tõnis Värnik
560 lk, kõva köide

Kubja ürditalu imelised ravimtaimed

Kubja talu põllud asuvad Järvamaa kirdenurgas Karinul, taamal paistev mets on juba Lääne-Virumaa. Seal on puhas õhk ja muld, suured reostuskolded puuduvad. Tänaseks on sõnapaarist Kubja Ürditalu tõepoolest saanud juba tuntud kaubamärk, mille taga on paarkümmend aastat tööd ja kogemust.

Raamatu autor, Eesti suurima ja vanima ürditalu pidaja, botaanik Rein Sander: „See raamat räägib ravimtaimedest – nendest, mis praegu Kubja talu põllul ja aias kasvavad, ning nendest, mida oleme kunagi kasvatanud. Loomulikult pole unustatud ka neid kasulikke taimi, mis vabas looduses põllupeenral või metsaservas kasvavad. Et lugu liiga pikk ei saaks, on lähema vaatluse alla võetud vaid sadakond taime – need, mis on ühteaegu kasulikud tervisele, kaunid lillepeenras kasvades või millegi poolest omapärased ning meeldejäävad."

Rein Sander. foto Aavo Leemets

Lisaks põhjalikule ülevaatele, kuidas ravimtaimi korjata, kuivatada ja säilitada, antakse raamatus soovitusi ka selle kohta, milliseid taimi tasub kasvatada koduaias ja milliseid korjata niidult või metsast. Iga taime juures on mõned õpetused, kuidas ja milleks seda tarvitada. Taimi on hõlpus leida nende eestikeelsete perekonnanimede järgi, äratundmise teevad lihtsamaks fotod. Raamatu lõppu on lisatud ladinakeelsete taimenimetuste register ning loend haigustest ja vaevustest, mille korral võiks leevendust otsida ravimtaimedest.

Kubja ürditalu ravimtaimed
Rein Sander
260 lk, kõva köide

Eesti delegatsiooni juht Jaan Poska kirjutab Tartus 2. veebruaril 1920 alla Eesti-Nõukogude Venemaa rahulepingule. Foto raamatust.

Meil on hästi läinud

Mart Laar

Panna kokku raamat 101 olulisemast sündmusest ühe maa ja rahva ajaloos on raskeülesanne. Kui palju ka ei pingutaks, valik jääb ikkagi subjektiivseks. Ilmselt on igal eestlasel olemas oma nimekiri 101 tähtsamast sündmusest Eesti ajaloos, ent vaevalt see mõne teise eestlase analoogse nimekirjaga täielikult kokku langeb. Seetõttu on ka järgnev nimekiri subjektiivne ning koostaja hoiakutest-arvamustest sõltuv.

Raamatu koostamise põhimõtted

Teatavaid printsiipe on koostamisel siiski järgitud. Esiteks on raamatusse koondatud sündmused, milleta Eesti ajalugu oleks võinud kulgeda suuremal või vähemal määral teist rada pidi, kui see tegelikult läks. Seetõttu on nimekirjast välja jäänud mitmed iseenesest olulised sündmused, mis on meile armsad ja lähedased, kuid mille toimumata jäämine poleks Eesti ajalugu suuremat muutnud. Eestlaste võit Lihula lahingus 1220. aastal on meile oluline, ent Eesti ajaloo käiku see paraku otsustavalt ei mõjutanud.

Sama kehtib ka arvukate talurahva vastuhakkude ja ülestõusude kohta, nagu näiteks Mahtra sõda. Eestlaste eneseteadvusele on see küll ülimalt tähtis, Eesti ajalugu mõjutasid aga rohkem aasta enne seda ilmunud Kreutzwaldi „Kalevipoeg" ja papa Jannseni „Perno Postimees". Erand on siin tehtud ainult mõne sündmuse puhul, mis ei kajanud vastu mitte ainult Eestis, vaid ka tunduvalt kaugemal, nagu näiteks Narva lahing 1700. aastal.

Mida võtta, mida jätta...?

Eesti ajaloost rääkides tuleb meeles pidada, et seda ei mõjutanud mitte ainult Eestis või selle vahetus läheduses saet leidnud sündmused, vaid ka palju kaugemaltoimunu. Rahvasterändamine, Saksa ordu teke, Tannenbergi lahing, Stefan Batory sõjaretked Venemaale, Poltaava lahing, Krimmi sõda, Molotovi-Ribbentropi pakt olgu siin vaid mõned näited. Raske südamega otsustasin need siiski nimekirjast välja jätta, keskendudes Eestis endas aset leidnud sündmustele.

Samas on nimekirja kantud neidki Eesti ajalugu mõjutanud sündmusi, mis toimusid küll Eestis, kuid mille juures eestlaste enda osa puudus võiminimaalseks jäi. Nii ei mänginud eestlased vähe ühemiljonilisi rahvaid, kel kõigi katsumuste kiuste on õnnestunud püsima jääda ning ise oma saatuse peremeheks tõusta. Saatuslikel hetkedel oleme suutnud olla meile esitatud väljakutsete kõrgusel. See on ühe rahvajaoks ajaloos aga kahtlemata kõige olulisem.

Õiged ja valed valikud

Kokkuvõttes on nimekirjas siiski rohkem tegemist eestlaste endi valikute ning otsustega. Sest nii nagu inimese elu, koosneb ka rahvaste elu pidevatest valikutest.

Tihti sõltub ajaloo käik saatuslikest juhustest, millest oleneb, kuhu suunda areng pöördub. Võib vaid ette kujutada, millise suuna oleks Eesti areng võinud võtta, kui ühel 1219. aasta varjel suveööl oleksid eestlaste maakuulajadmärjanud Taani kuningas Valdemar II pealaagrist eraldunud väikest laagrit ning ka selle sisse piiranud. Euroopa uhket rüütliväge tabanud kaotus oleks võinud mitte ainult siinse, vaid kogu piirkonna ajaloo sootuks teises suunas liikuma lükata. Samalaadseid näiteid võime Eesti ajaloost arvukalt tuua.

Sedalaadi juhused ei vabasta aga rahvaid kohustusest valida. Valikud võivad olla õiged või valed, neid on mõttetu kritiseerida. Tagantjärele oskame kõik targad olla. Küll näib tõele vastavat arvamus, mille kohaselt kõige halvem valik on valimata jätmine. Sest sellisel juhul ei teki rahval isegi ühist ajalookogemust, seda nähtamatut sidet, mis tema vaimset selgroogu ning kultuuriruumi üleval hoiab.

Nii sõltub ühe rahva kadumine või püsimine sellest, kas ja kuidas suudetakse ära kasutada need võimalused ise oma tulevikku määrata, mida ajalugu talle ette mängib. Vahel on saatus seleks rahvastele kätte jaganud väga viletsad kaardid ning katse ebaõnnestub. Samas võib end vahel ka nõrkade kaartidega hiilgavalt välja mängida. Eesti ajaloos on tegelikult esinenud kõike – võite ja kaotusi, aga ka otsustamatust, mille eest oleme pidanud eriti kallilt maksma.

Kõigele vaatamata on meil kokkuvõttes siiski hästi läinud – maailmas on vähe ühemiljonilisi rahvaid, kel kõigi katsumuste kiuste on õnnestunud püsima jääda ning ise oma saatuse peremeheks tõusta. Saatuslikel hetkedel oleme suutnud olla meile esitatud väljakutsete kõrgusel. See on ühe rahvajaoks ajaloos aga kahtlemata kõige olulisem.

Uus sari „101 Eesti..."

Kirjastuselt Varrak hakkab ilmuma uus raamatusari „101 Eesti...", mis käsitleb ülevaatlikult ja paeluvalt erinevaid teemasid, nagu Eesti kultuur, ajalugu, loodus jm. Sari on mõeldud kõigile, kes on huvitatud Eesti elu eri külgedest, andes teada uusi fakte ja aidates meelde tuletada unustatut.

Iga autor on oma valdkonna tunnustatud spetsialist ning on raamatusse valinud 101 just tema jaoks kõige olulisemat sündmust või märksõna. Nõnda avanebki sarja raamatutes põnev, isikupärane ning silmaringi avardav pilt erinevatest teemadest ning igal lugejal on võimalus võrrelda, kas ja kui palju tema isiklik 101 autori omaga kokku langeb.

Kõik raamatud on rikkalikult illustreeritud tänapäevaste ja arhiivifotode, kunstiteoste reproduktsioonide, kaartide, jooniste ja palju muuga.

Kui mainida vaid mõnda, siis on sarjas ilmumas näiteks Mart Juure koostatud „101 Eesti muusikaalbumit", Toomas Kuke „101 Eesti lille", Rein Veidemanni „101 Eesti kirjandusteost", Tiina Loki koostatud „101 Eesti filmi" jpt.

101 Eesti ajaloo sündmust
Mart Laar
221 lk
kõva köide

ilmunud

Hercule Poirot: meisterlikud mõrvad
Agatha Christie
tõlkinud Ralf Toming ja Piret Orav
528 lk, kõva köide
Näib, et Poirot ei pääse mõrvadest, kuhu ta ka ei läheks ja selles kogumikus aset leidvad kuritööd on tema juhtumitest kõige mõistatuslikumad. Lukustatud uksed, määratu rikkus ja armukadedus: esmapilgul on kõik need mõrvad sarnased, ent kui Belgia detektiiv asja süveneb, ei saaks lahendused üksteisest rohkem erineda. „Roger Ackroydi mõrvamises" leitakse vaikses King's Abboti külas surnuks pussitatud jõukas lesk, „Mõrvas Idaekspressis" sureb rahakas ameeriklane Pariisi pole sõitval rongil ja kõige viimaks toimub „Mõrv üürikorteris".

Kuldne tempel
Yukio Mishima
tõlkinud
Margit Juurikas
sari „20. sajandi klassika"
240 lk, kõva köide
Kyôtos asuva Kinkakuji templi mahapõletamise intsidendil põhinev Mishima Yukio (1925–1970) tuntuim romaan jälgib noore munga ja Kuldse Templi kummalisi suhteid, mis hakkavad hargnema juba peategelase lapsepõlves, mil ta kuuleb isalt lugusid maailma kõige kaunimast asjast. Tempel kogu oma iluga vallutab nooruki meeled, muudab neid, manipuleerib nendega, kord ilmutades end poisile kõige ebasobivamal hetkel, kord jälle hoides kogu oma ilu endale. Painavas meeltesegaduses ei jäägi noorel mungal muud üle, kui enesevabastuse eesmärgil hävitada sellele ilu alge.

Luuderohi
Natasha Cooper
tõlkinud Tiina Aug
248 lk
kõva köide
„Luuderohi" on kriminaalromaan, mille õhustik on äärmiselt põnev esimestest lehekülgedest peale. Pargist läheb peaaegu hoidja silme all kaduma väikelaps. Lapse igati edukas ja enesekindel ema pöördub viimases hädas oma nõbu, advokaat Trish Maguire poole, sest Trish on tegelenud just lastega seotud kohtuasjadega. Trish teab ka väga hästi, mis võib lastega juhtuda ning seepärast üritab teda võimalikult kiiresti leida. Siis äkitselt võtab kogu lugu hoopis uue pööre ning kahtluse alla satuvad Trishi enda hea nimi ja ametialane pädevus...

Frenchi ja Koulu reisid
Indrek Hargla
616 lk
kõva köide
Taas seiklevad juba lugejatele tuttavaks saanud tegelased: Maavalla rahvalaulik ja arbuja Koulu, tema ustav ori, Burgundia päritolu pisisuli French, libahundineiu Nell ja poetess Imbi. See maailm meenutaks nagu meie ajaarvamise retrohõngulisi 1920. aastaid, kuid sellele lisandub veel paras ports situatsioonikoomikat ja maagiat. Sedapuhku ei toimu tegevus enam Maavallas, vaid French ja Koulu peavad ette võtma seikluskõllase rännaku Euroopasse Capri saarele, kus iidsetest aegadest olla säilinud kuulsa nõia Eudoxia saladused...

Nuhk
John Grisham
tõlkinud Anne Kahk
376 lk
kõva köide
„Nuhk" on klassikaline Grisham: taas kistakse lugeja seiklusse, mis teeb ootamatuid pöördeid nagu Ameerika raudtee ja tagab autorile maailma ühe armastatuima jutuvestja maine. Yale'i juuratudengit Kyle'i ootas hiilgav tulevik. Kuid tal on kolledžiaegne valgustkartev saladus ja kui see saladus satub ühel päeval valede inimeste kätte, on ta sunnitud vastu võtma töökoha, mida ta ei taha. Esmapilgul unistuste töökohana tunduvas mõjuvõimsas advokaadibüroos tuleb tal osaleda operatsioonis, mis võib lõppeda vangla, kui mitte surmaga...

Rooma kirjanduse antoloogia
koostanud Kaspar Kolk
840 lk
kõva köide
Antoloogia tutvustab rooma kirjandust kolmeverandi aastatuhande vältel, alates arhailisest ajajärgust kuni Rooma impeeriumi languseni ja varakristlike autoriteni. Iga teos on paigutatud oma kirjandusloolisse konteksti ja varustatud kommentaaridega, et anda aimu rooma kirjanduse traditsioonide järjepidevusest ja muutustest eri ajastuil. Esimest korda ilmuvad eesti keeles sellised rooma kirjanduse tähtteosed nagu Terentiuse „Eunuhh" ja Seneca „Medeia". Paljude antoloogias esindatud autorite loomingut pole eesti keeles varem ilmunud.

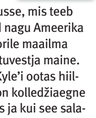

Estonica. Heinrich Tiidermanni fotoalbum
Tõnis Liibek,
Merilis Sähka
260 lk
kõva köide
Eesti Ajaloomuuseumi teadurite poolt koostatud fotoalbumis on näha Eesti fotograafia suurkuju Heinrich Tiidermanni (1863–1904) rohkem kui sajandivanuseid fotosid. Tiidermanni eesmärk oli võimalikult ulatuslikult jäädvustada hääbuvat rahvakultuuri, seetõttu võib tema fotodel näha rahvariietes inimesi, taluhooneid, tarbeesemeid, eluolu ja linnavaateid. Mitmed raamatus olevad pildistused on omandanud lausa ikoonilise väärtuse, teised leiavad selles fotoalbumis esmakordset publitseerimist.

Armastuse ajalugu
Nicole Krauss
tõlkinud Kaisa Kaer
sari „Moodne aeg"
328 lk
kõva köide
„Armastuse ajalugu" on liigutav lugu üksindusest ning vajadusest täita tühimikku, mille jätab kaotatud armastus. Raamatu tegevus toimub 60 aasta jooksul, ulatudes tagasi natside poolt okupeeritud Ida-Euroopasse ja jõudes tagasi tänapäeva New Yorki. Leo Gursky on pensionil olev Poolast pärit lukksepp, kes põgenes sõja ajal New Yorki. 14-aastane Alma Singer püüab iga hinna eest säilitada mälestust oma surnud isast. Loo edenedes hakkab lugejale vaikselt selguma Leo Gursky ja Alma seotus ning nende kahe üksildase hinge meeleheite suurus ja võimalik lunastus...

Entsüklopeedia uudised

Märtsikuu esimesel poolel jõuab teadmishimuliste lasteni uus veebiportaal www.teadur.ee. Teadur põhineb 2008. aastal ilmunud TEA Laste- ja Noorteentsüklopeedia DVD-versioonil, milles lisaks asjalikele ja lastepäraselt kirjutatud artiklitele leidub ka hulganisti video-, heli- ja mitmesugust interaktiivset pildimaterjali. Lisaks Teaduri entsüklopeedilisele osale leiavad õpihimulised noored sealt matemaatika- ja teisi valemeid, mõõtühikute teisendajaid, harivaid mänge ning vastuseid isegi paljusid täiskasvanuid nõutuks jätvatele küsimustele: kuidas tekib udu, miks Päikesel on plekid, kes on maailma kiireim loom jne.

ilmunud

Kanada
Berlitzi reisijuht
144 lk, pehme köide

Kanada reisijuht on kogutud kõige olulisem info selle maa kohta, mis aitab kaasa teie reisi õnnestumisele. Käepärases taskuformaadis reisijuht annab selge ülevaate Kanada peamistest vaatamisväärsustest nagu CNi torn Torontos, Niagara juga, Kaljumäestik jne. Lisaks rohketele looduslikele huviväärsustele sisaldab raamat ajaloolist taustainfot, annab vaba aja veetmise ja sportimisnõuandeid ning jagab õpetussõnu söögikohtade valikul. Raamatust leiab praktilise ülevaate nii kuulsamatest linnadest kui ka suurepäraseid hotelli- ja restoranisoovitusi.

Ameerika Ühendriigid
Berlitzi reisijuht
144 lk, pehme köide

Ameerika Ühendriikide reisijuht on mugavas väikeses formaadis ning asendamatu abimees maa tundmaõppimisel. Raamat annab piirkondade kaupa selge ülevaate kõige tähtsamatest ajaloolistest ja looduslikest huviväärsustest ning teeb tee nende juurde hõlpsasti leitavaks. Lisaks erinevatele vaatamisväärsustele on ära toodud kõik oluline, mis Ameerika Ühendriikide külastajat võiks veel huvitada: söögi- ja majutuskohad, ostlemispaigad, meelelahutusvõimalused. Raamatust leiab ka üldist vajalikku reisiinfot (arstiabi, jootraha, transport jne).

Lõpeta muretsemine ja hakka elama!
Dale Garnegie
312 lk, pehme köide

Elus võib tulla ette olukordi, kus me kaotame töö ja pinna jalge alt, ning head nõuanded ja suhtumise muutmine aitavad meid siis kindlasti rasketest hetkedest üle. Ameeriklane Dale Carnegie (1888–1955) oli kirjanik ja lektor, kuulsate eneseabikursuste looja. Tema 1948. aastal ilmunud igihaljas raamat, mida on trükitud erinevates keeltes üle kuue miljoni eksemplari, aitab lugejal lahti saada liigsest muretsemisest, õpetab probleeme lahendama, kriitikat taluma, enda suhtumist muutma ja väsimust vältima – ikka selle nimel, et elu oleks õnnelikum.

Mõtlemist muutes rikkaks
Napoleon Hill
320 lk, pehme köide

Nende kaante vahel esitatud filosoofiast on oma edukas tegevuses lähtunud enamik Ameerika vaimuhiiglasi ja ärigeeniusi. Sellised nimed nagu Ford, Edison, Carnegie ja Rockefeller räägivad enda eest. Raamat annab soovitusi, mil moel rakendada autosugestiooni, rajada oma ajutrusti ja koostada läbimõeldud tegevuskava. Saate teada, kuidas teha eneseanalüüsi, korrastada oma mõtteid, juhtida iseennast ning jõuda elus edasi.

Printsiipidekeskne juhtimine
Stephen R. Covey
304 lk, kõva köide

„Printsiipidekeskne juhtimine" on suurepärane järg ja täiendus sama autori eesti keeles juba ilmunud ja kiiresti populaarseks saanud raamatutele „Väga efektiivse inimese 7 harjumust" ja „Esmatähtis esikohale". Kuidas olla efektiivne ja proaktiivne isiklikus ja töölelus? Raamatus antakse sellele vastus. On olemas teatavad üldkehtivad printsiibid, mis toimivad nii looduses, era- kui ka ärielus. Me võime neid eitada, maatasa teha, mitte tunnustada – kuid need kehtivad sellest hoolimata. Kui viime nendega kooskõlla nii iseenda kui ka oma tegevused, hakkab meie elu peagi paremuse suunas muutuma.

Pisiettevõtja käsiraamat
Olavi Kärsna
272 lk
kõva köide

Olavi Kärsna, ettevõtluskonsultant ja kootlitaja, annab käsiraamatus praktilist nõu üksikettevõtjale. Füüsilisest isikust ettevõtja, osaühingu ainuomanik-juhataja ja loovisik leiavad sellest raamatust juhiseid ja julgustust ettevõtlusega tegutsemise kõikide protseduuride ja etappide läbimiseks alustamisest lõpetamise või ettevõtte üleminekuni. Ja seda Eesti seadusandlust järgides.

Kas TEAte?

TEA Kirjastuselt ilmunud äri ja isiksuse arendamise raamatuist värskeim on Dale Garnegie' **„Lõpeta muretsemine ja hakka elama" kordustrükk.**
Kui palju on seda raamatut eesti keeles kokku trükitud?
a) 26 000
b) 36 000
c) 46 000

Vastused saatke TEA Kirjastusse meili teel raamat@tea.ee või postiaadressil Liivalaia 28, Tallinn 10118. Õigesti vastanute vahel loositakse välja viiest raamatust koosnev komplekt sarjast „Lapse oma raamatukogu". Õige vastus detsembrikuu küsimusele: „Pere terviseentsüklopeedia", „Lapse terviseentsüklopeedia" ja „Eakate terviseentsüklopeedia" tõlkimise juures on konsultantideks olnud 51 eesti arsti.

Spordilugu Kalevipojast Kanterini

Tiit Lääne
raamatu autor

„Eesti spordi taskuentsüklopeedia" autor Tiit Lääne rõõmustab spordisõpru mahuka teatmeteosega, mis hõlmab eesti spordilugu Kalevipojast Kanterini. Foto Jüri J. Dubov

Kümme päeva enne Vancouveri taliolümpiamängude algust esitles TEA Kirjastus Solarise keskuse Apollo raamatupoes väärt raamatut spordisõpradele – „Eesti spordi taskuentsüklopeediat".

Mahuka ja ainulaadse raamatu koostaja on TEA Kirjastuse sporditoimetaja Tiit Lääne. Peaaegu 900 leheküljel antakse ülevaade Eesti spordi arengust Kalevipojast Gerd Kanterini. Olulisemate sündmuste kronoloogiat ja lühilugusid ilmestavad tuhat fotot ja illustratsiooni.

Raamatu esitlusel osalenud EOK president Mart Siimann, olümpiavõitjad ja maailmameistrid avaldasid heameelt, et selline väärt teatmeteos nüüd spordihuvilise lugemislauale jõuab.

Põnevad lood ja huvitavad faktid

Raamatus on Eesti spordilugu esmakordselt periodiseeritud. Kokku on raamatus kolmteist perioodi, mille valiku põhimõtted peaksid spordisõbrale võrdlemisi arusaadavad olema. Iga periood tähistab teatavat ajastut, mida on võimalik eelnevast ja järgmisest selgelt eristada. Eri ajastute kujunemist aitavad raamatu lugejale selgitada ka perioode sisse juhatavad eessõnad ja lõpus paiknevad kokkuvõtted.

Perioodi esimene osa koosneb kronoloogiast, kus on ära toodud valik olulisemaid spordisündmusi ja -saavutusi. Käsitlemist pole paraku leidnud kaugeltki mitte kõik, mis eesti spordis sündinud – sellele seab piirid raamatu maht. Kronoloogiale järgnevad lood mitmetest tähtsamatest sündmustest ja saavutustest. Kas siin tuli mahtu arvestades teha raskeid valikuid, kuid enam ruumi on saanud ikka need spordialad, mis aegade jooksul eesti rahvale rohkem hinge läinud.

Kirjeldavad lood on jaotatud omakorda erinevateks rubriikideks, mis aitab lugejal paremini orienteeruda ning leida kiiremini üles huvipakkuvamad artiklid. Nii kannavad näiteks sporditiinimeteste elulood ühist märksõna „Visiitkaart", uudseid fakte tutvustatakse rubriigis „Kas teadsid?" jne.

Raamatus jäädvustatu kinnitab, et sport on Eestile ja eestlastele tähendanud alati rohkem kui lihtne meelelahutus. Spordi kaudu on end maailmale teadvustatud ning sportlaste edukus on loonud Eestile spordiriigi maine.

Suurvõidud ühiste kaante vahel

Meil on mitmeid suurvõite ja spordikangelasi, mida või keda meenutada ja austada. Nii on selles taskuentsüklopeedias koos Eesti sportlaste saavutused olümpiamängudel, MM- ja EM-võistlustel.

Samas pole „Eesti spordi taskuentsüklopeedia" aga kaugeltki klassikaline entsüklopeediline teatmeteos, kus artiklid on lühikesed ja faktirohked. Lugudesse on püütud tuua ajastu hõngu ja meeleolu, vahetuid kommentaare. Kõik selleks, et teatmik pakuks huvi kanele, kes otsivad spordis peale numbrite ja nimede ka midagi muud.

Tagasivaatavad lood annavad ettekujutuse sellestki, kuivõrd kardinaalselt on aegade jooksul muutunud erinevate spordialade tähtsus ja rahva huvi nende vastu. Üldjuhul on need seotud mõne tähtsportlase olemasolu, üldise populaarsuse või isegi poliitiliste mõjutustega. Nii on perioodide tipus püsinud male, motosport, maadlus, jalgpall, tõstmine, korvpall ja suusatamine ning siis ühel hetkel jälle tahaplaanile vajunud. Kõigest sellest saab raamatut lugedes ka ettekujutuse.

Originaalmaterjalil põhineva raamatu lõpus on mahukad isikunimede ja spordialade ning -võistluste registrid. Ilmunud spordiraamat on hea abimees ka lähenevate taliolümpiamängude paremaks jälgimiseks.

Eesti spordi taskuentsüklopeedia
Tiit Lääne
856 lk
kõva köide

Praktiline raamat juhtidele

Suur osa juhtimisalasest kirjandusest keskendub juhtide käitumisele ja juhiomadustele, mida peetakse headeks. Sellist soovitud käitumist ja väärtuslikke juhiomadusi vaadeldakse siiski väga harva lähtuvalt konkreetsest töösituatsioonist, milles juht päevast päeva viibib. Veel harvem arutletakse selle üle, millised peaksid olema juhi igapäevased konkreetsed töötulemused.

Organisatsioonipsühholoog Ingeborg Baustad ja majandusteadlane Åge Sørsveen lähtuvad oma raamatus „Juhtimise argipäev" ülesannetest ja väljakutsetest, mis juhti igapäevaselt mõjutavad. Vaadeldes, miks kujuneb argipäev just selliseks nagu ta kujuneb, annavad autorid näpunäiteid, kuidas saab juht ise oma tööd paremaks, efektiivsemaks, õpetlikumaks ja arendavamaks muuta.

„Juhtimise argipäeva" eesmärk ei ole kirjeldada juhtide ja organisatsioonide tööd, vaid käsitleda teemasid ja probleeme, mis autorite arvates ei ole saanud piisava tähelepanu osaliseks juhtide teadvuses ega ka erialases kirjanduses. Raamat on jaotatud neljaks suuremaks peatükiks. Esimeses osas antakse ülevaade juhi igapäevastest ülesannetest, tavapärasest töösituatsioonist (kuidas erineva taseme juhid kirjeldavad oma argipäeva), kesksetest tööprotsessidest organisatsioonis ning juhi rollist neis protsessides.

Teine peatükk keskendub juhtimisele argipäevas, käsitledes näiteks hindamisvestlusi, koosolekute pidamist, kolleegidevahelisi suhteid ning tööprotsessi juhtimist. Kolmas peatükk on pühendatud juhtide arendamisele. Antakse näpunäiteid, kuidas arendada paremat otsest juhtimist, viia sisse hindamissüsteemi jms. Neljas, viimane peatükk käsitleb arendustöö jätkusuutlikkust.

Juhtimise argipäev
Ingeborg Baustad, Åge Sørsveen
254 lk
kõva köide

Hääletu alistumise kaja

Küsitlenud Andres Adamson

Ilmumas on tuntud ajaloolane, Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituudi direktori Magnus Ilmjärve märgilise tähendusega uurimuse „Hääletu alistumine" täiendatud uustrükk. Foto: Eraarhiiv

Ilmumas on tuntud ajaloolane, Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituudi direktori Magnus Ilmjärve märgilise tähendusega uurimuse „Hääletu alistumine" täiendatud uustrükk.

See riikliku teaduspreemia pälvinud raamat on tekitanud Eesti ühiskonnas ägedaid vaidlusi selles esitatud seisukohtade poolt ja vastu. Ka väljaspool Eestit on huvi teose vastu olnud suur – muuhulgas kaitses Magnus Ilmjärv sama teemealise doktoritöö Helsingi Ülikoolis ja tema dissertatsioon ilmus Stockholmi Ülikooli teadusmonograafiate seerias.

Kirjastus kasutab juhust, et anda sõna autorile endale.

Teie uurimus „Hääletu alistumine" ilmus esmatrükis 2004. aasta suvel. Lugejate huvi ületas kõik ootused, paari kuuga müüdi läbi kolm trükki ja raamatut pole nimetamisväärselt näha olnud ka nii-öelda järelturul. Raamatut küsitakse kirjastusest veel praegugi alatasa. Sõnapaar „hääletu alistumine" võeti eesti keeleruumis otsekohe laialt käibesse ja muutus omaette mõisteks. Ühe kirjastuse seisukohast on niisiis ilmne, miks raamatust uustrükk teha. Kuid milline on teie kui autori vaade põhjustele, miks anda nüüd, viis ja pool aastat hiljem, uurimus uuesti välja?

Sõnapaar „hääletu alistumine" näib tõesti olevat õnnestunud. Pean tunnistama, et pealkiri muutus kirjutamise käigus mitu korda ja lõppversioon tekkis vahetult enne raamatu ilmumist. Käesolev trükk on tõepoolest arvult neljas ja kolme varasema edu oli kindlasti kaalukas argument. Uue, paranduste ja täiendustega trüki ilmumise tingisid lisaks veel kaks asjaolu – „Hääletu alistumise" lätikeelse versiooni valmimine (ilmub samuti lähiajal) ja ühe teatud ajaloolase artiklid, milles seati kahtluse alla mõned raamatu esimeses ja teises peatükis avaldatud seisukohad.

Kuivõrd erineb neljas trükk varasematest?

Seda on täiendatud allikatega, mis on minu kasutusse jõudnud pärast 2003. aastat. Täpsustusi on ka teatud detailide osas. Kontseptsioon ja põhiseisukohad pole aga muutunud.

Kuid kas Eesti toonaste riigijuhtide allumine Nõukogude diktaadile 1939–1940 oli ikka hääletu ja ettemääratud varasematest arengutest?

Kindel on see, et hääletu alistumise põhjused olid välja kujunenud juba enne 1939.–1940. aastat. Üheks põhjuseks oli autoritaarne riigikord: sõnavabaduse piiramine, tasalülitatud avalik arvamus. Demokraatia ei kujunenud Balti riikide tsaaririigi päevil kasvanud ja hariduse saanud poliitilisele eliidile iseenesestmõistetavaks väärtuseks. Tõsi, demokraatia ebaõnnestumisele aitas kindlast kaasa poliitilise kultuuri ja demokraatlike traditsioonide vähesus.

Leedus kehtestati autoritaarne režiim juba 1926. aastal, Eestis ja Lätis 1934. aastal. Poliitiliste vastaste suud suleti. Rahvuslikke väärtusi ohtralt ülistav propaganda hakkas autoritaarrežiimi püsimist õigustama. Kümnendi lõpu Eesti ja Leedu olid riigid ilma tõelise rahvaesinduseta.

Väikeriigi välispoliitika saab olla edukas ainult siis, kui sellega kaasneb edukas sisepoliitika. Soome näide pakub sellele kinnitust. Soomel oli igal poliitilisel parteil oma nägemus välispoliitikast ja võimalus seda vaba ajakirjanduse kaudu väljendada. Soomes leidus poliitilisi ja sõjalisi ringkondi, kes orienteerusid välispoliitiliselt Saksamaale.

Kuid samas leidus Soomes ringkondi, kes vaatamata Euroopa suurpoliitikas toimunule pidasid iseseisvuse tagatiseks suhteid Inglismaa, Prantsusmaa ja Skandinaavia riikidega. Soome ei sidunud ennast 1930. aastatel ainult ühe suurriigiga või suurriikide grupiga. Soomes mõisteti, et suurriigid blufivad ja võivad otsustaval hetkel reeta.

1930. aastatel peetud avalikes kõnedes väljendasid Balti riikide juhid valmisolekut kaitsta iseseisvust mistahes vaenlase vastu. Kui aga agressor hiljem ulatas käe, siis võeti see sõnagi lausumata vastu. Kaubeldes riigi iseseisvuse ja territoriaalse puutumatuse üle, usuti ühe agressori võitu ja unustati rahvas. Seejuures kuulutasid kõigi kolme Balti riigi valitsused kogu maailmale, et vastastikuse abistamise lepingud Nõukogude Liiduga sõlmiti 1939. aastal vabal tahtel võrdväärsete partnerite kokkuleppe tulemusel.

1940. aasta juunis aga teatasid kõigi kolme Balti riigi valitsused maailmale, et Nõukogude Liidu ultimaatum ei tähenda mingil moel iseseisvuse likvideerimist. Ultimaatumi saamise hetkel oli Eesti, Läti ja Leedu valitsustel ning mitmetel kõrgematel sõjaväelastel öelda oma rahvale ainult seda, et Nõukogude Liit ja Punaaremee on Baltimaade tõelised sõbrad ja abistajad. Kõige selle tagajärjel sattusid Balti riigid agressorist suurriigi – Nõukogude Liidu – raudsesse haardesse.

Kas Eesti alistumine 1939–1940 oli teie meelest absoluutselt paratamatu või leidus meie riigijuhtidel tollastes oludes ja teadmiste juures siiski mingit liikumisruumi teisiti toimimiseks?

Eesti ajaloolaste seas võtab aina enam maad arusaam, et relvastatud vastupanu oli lootusetu, selle üritamine sestap vastutustundelise, väikerahva edasipüsimist eesikohale seadva riigimehe silmis välistatud.

Mida me neile siis ikkagi ette heidame – seda, mida nad tegid, või seda, kuidas nad tegid?

On selge, et Eesti, Läti ja ka Leedu sõjalised jõud poleks suutnud 1939. aasta sügisel kuigi pikalt takistada oma territooriumide okupeerimist Punaarmee poolt. Rääkimata sõjalisest vastupanust Saksamaale 1941. aastal. Balti riigid olid ja on suhteliselt ressursisideta, piiratud inimpotentsiaaliga riigid. Lisame siia veel toonase geopoliitiliselt ebasoodsa olukorra. Sõjaline vastupanu ilma mõne suurriigi toetuseta saanuks olla ainult väga lühiajaline.

Alternatiiv – töe väljaitlemine, iseseisvuse kaitseks poliitiliste vahendite kasutamine, st iseendaks jäämine – oli olemas. Muidugi, ka siis järgnenuks okupatsioon. Ajalugu on aga näidanud, et okupatsioon ei pruugi alati tähendada iseseisvuse kaotust. Küsimus on seega alistumise viisis ja anneksiooni vältimise võimalikkuses. Nõukogude Liit okupeeris Teise maailmasõja käigus mitmeid Euroopa riike. Annekteeriti aga ainult kolm riiki.

Veel täna on Balti riikides levinud arvamus, et mingi teistsuguse lahenduse korral olnuks Nõukogude Liidu repressioonid märkimisväärselt suuremad, ning et tingimusteta ja hääletu alistumine oli optimaalne lahendus. Väidetakse, et ehkki alistumine ei päästnud iseseisvust, päästis see siiski suurema osa rahvast, kes oli pool sajandit hiljem suuteline iseseisvuse taastama.

Kuid võiks ju spekuleerida sellegi üle, kus me oleksime, kui Vabadussõda poleks toimunud. Juureldes küsimuste üle, mille kohta faktid puuduvad – ehkki tunnustades ajalooteaduslike analüüside vajalikkust, mõningal määral ka ajalooliste alternatiivide loomise vajalikkust –, tuleb tõdeda, et alternatiivide otsingud muutuvad sageli ebateaduslikeks spekulatsioonideks.

Ajaloolaste enamus ei tunnista konstruktsioone sündmustest, mille kohta faktid puuduvad. Hääletu alistumisega kaotati oma nägu ja võimalus sõjajärgses maailmakorralduses kaasa rääkida.

ilmunud

Restoranteenindus
Maie Kotkas, Anne Roosipõld
296, pehme köide

Põhjalik käsiraamat nii kelneri- ja ettekandjaõpilasele kui ka ettevõtte juhile. Õpikus iseloomustatakse eri liiki restorane ning tutvustatakse kliendikeskse teenindamise üldpõhimõtteid, vaadeldakse erineva suurusega restoranide organisatsioonilist ülesehitust, tutvustatakse teenindajate ametijuhendeid ja töökohustusi, antakse ülevaade saalitöö korraldusest, kelnerile esitatavatest nõuetest ning kelneritöö iseärasustest ning räägitakse eriteenindusest ning rahvusköökide iseärasustest.

ilmumas

Henry VIII kuus naist
Antonia Fraser
tõlkinud
Piret Ruustal
600 lk, kõva köide

„Lahutas, jäi peast ilma, suri, lahutas, jäi peast ilma, elas kuninga üle..." – selle tuntud vemmalvärsiga on kuningas Henry VIII kuus naist tavateadvuses defineeritud mitte niivõrd oma elude kaudu, kuivõrd viisi kaudu, kuidas need elud lõppesid. Antonia Fraser osutab, et Henry abikaasad polnud mingid tühised nukukesed ega lihtsalt naissoo stereotüübid, kellena neid on mõnikord vaadeldud. Aragóni Catherine kõneles soravalt mitut keelt ja valitses regendina kuningriiki, kui Inglismaa saavutas 1513. aastal Flodideni väljal šotlaste üle otsustava võidu. Anne Boleyn põhjustas mitte ainult Henry lahkulöömise paavstist, vaid ka edendas Inglise reformatsiooni, samuti nagu Catherine Parr, kes oleks peaaegu kaotanud trooni (ja võib-olla elugi), vaieldes abikaasaga teoloogiaküsimuste üle.

Iidses Roomas viie denaariga päevas
Philip Matyszak
tõlkinud
Lii Tõnismann
166 lk, kõva köide

Teravmeelne reisijuht läkitab lugeja ajas tagasi aastasse 200 pKr. Raamat annab nõu, kuidas meritsi Itaaliasse jõuda ja keiserlikku Rooma sõitmiseks parim tee valida ning mida selle seitsmel künkal vaadata. Antiikmaailma suurimal ja rahvarohkeimal linnal on välja pakkuda üle saja vaatemängu, nende hulgas kaarikuvõidusõidud ja lõbustused Colosseumis, kus gladiaatorid rahva rõõmuks surma lähevad.

Iidses Ateenas viie drahmiga päevas
Philip Matyszak
tõlkinud
Lii Tõnismann
144 lk, kõva köide

See raamat pakub kõike, mida turistil läheb tarvis ajarännuks 5. sajandisse eKr. Lugeja reisib Termopüülide, Delfi oraakli ja hiljaegu aset leidnud eepilise Marathoni lahingu kaudu tarkusejumalanna Athena linna Ateenasse, kus saab tuttavaks Sokratese, Thukydidese, Pheidiase ja teiste kõigi aegade kuulsaimate filosoofide, kirjanike ja kunstnikega ning õpib tundma selle imetlusväärse ja ebatavalise linna tõelist iseloomu.

ilmunud

Kuidas hakata ettevõtjaks

Ideest kasumini
Elo Odres
160 lk
pehme köide
Raamat annab praktilist infot, kuidas koostada äriplaani, leida rahastajad ja jõuda võimalikult kiiresti ja valutult ideest kasumini. Raamatus on paljude ettevõtjate kogemused ja soovitused, kuidas teha äriplaan, kuidas uurida turgu (kes on konkurendid ja kes võiksid olla kliendid), millised investeeringud ja kui suures mahus tuleks teha, millise hinnaga saaks toodet-teenust pakkuda, et asi end ära tasuks, kas see hind oleks klientidele vastuvõetav jms.

Äriplaan ühel lehel + CD

Kiireim ja lihtsaim viis äriplaani kirjutamiseks
Jim Horan
tõlge OÜ Titania Tõlked
96 lk
pehme köide
Enamik alustavaid ettevõtjaid ja firmade omanikke ei taha või ei oska äriplaani kirjutada, sest see on liiga keeruline. Raamatus „Äriplaan ühel lehel" õpetab tunnustatud ekspert ja nõustaja Jim Horan, kuidas muuta head ideed edukaks äriks, kirjutades lihtsa, kuid toimiva äriplaani. Raamatuga on kaasas CD-plaat, millel hulgaliselt harjutusi, näidisäriplaane ning kalkulaatorid finantsprognooside ja -analüüside tegemiseks.

Õigel lainel

Äritõed, mis eristavad turuliidreid läbikukkujatest
Stull, Myers, Scott
tõlkinud Marit Mesipuu, Annika Steinberg
200 lk
pehme köide
Uus aeg vajab uutmoodi lähenemist. Autorid heidavad üle parda tavapärased tootmis- ja turundusotsuste tegemise alused. Nad tutvustavad lahendusi, mis aitavad üles leida ja ära kasutada potentsiaalsed võimalused: inimesed, kes sinu ettevõtte kliendid veel ei ole. Sa õpid häälestuma õigele lainele: määratlema turuvajadused ja looma läbilöövtoode või teenus, mille ostmise peale on inimesed nõus raha kulutama.

Loovustehnikad

77 viisi ideede leidmiseks
Elina Tolmats
160 lk
pehme köide
Kui mõte on kinni jooksnud ja kusagilt ei paista ühtegi värsket ideed, võtke kätte Elina Tolmatsi raamat „Loovustehnikad. 77 viisi ideede leidmiseks". Tartu Ülikooli doktorant ja AS Enics Eesti personalijuht on koondanud kaante vahele 77 eri tehnikat, mille abil stimuleerida mõtlemist ja ärgitada inimesi loovaid lahendusi pakkuma. Kõik tehnikad on elus järele proovitud ja ennast eri olukordades tõestanud.

Edujanu

John Kotter
tõlge OÜ Avatar
160 lk
pehme köide
Maailma tunnustatuima muudatuste juhtimise uurija John Kotteri viimane raamat „Edujanu" kõneleb kriisist väljuva majanduse jaoks väga aktuaalsel teemal: kuidas kujundada järjepideva muutumise vajalikkus oma ettevõtte põhiväärtuseks ja seda paremini päevast päeva ellu viia. Uue tõusutsükli alguses tasub selle raamatu põhitõed ellu rakendada, see aitab järgmist langust valutumalt üle elada.

Läbilöök

Igor Rõtov, Meelis Mandel, Väinu Rozental, Vitly Paimets
238 lk
pehme köide
Eesti majanduse 20 aasta ajalugu eesti, vene ja inglise keeles, illustratsioonideks arvukad fotod Äripäeva suurest fotoarhiivist. Iga aasta kohta on eraldi ülevaade ning konkreetsel aastal oma tegevusega enam silma paistnud majandustegelase portreelugu.

Teistmoodi tegijad

Sotsiaalne innovatsioon ettevõtetes
Tiina Saar
232 lk
pehme köide
Sotsiaalne innovatsioon, teisisõnu inimeste algatatud ja ellu viidud uuendused, mis on muutnud ettevõtte töötamise meeldivamaks, toonud ettevõttele edu, parandanud mainet, infoliikumist, kultuuri vms, on üks vägev juhtimisvahend, kui seda osata kasutada. See ei vallandu iseenesest, vaid vajab teatud tingimusi, mis polegi teab kui keerukad.

Mõjukuse valem

Elo Odres
160 lk
pehme köide
Kuidas tõusta hinnatud spetsialistist kogu valdkonna ekspert-diks või kuidas võiks tippjuhist saada arvamusliider kogu ühiskonnas? Kui olete kolleegidele tõestanud, et olete parim spetsialist firmas või naudite juhina kõigutamatut liidripositsiooni, mida siis oma kogutud mõjukuskreediidiga edasi teha? See raamat on neile, kelle sihid on kõrged.

Karmi aja taktikad

Patrick Forsyth, Frances Kay
tõlkinud Riina Vällo
204 lk
pehme köide
Ootamine, kui tahes lootusrikkalt, ei kvalifitseeru läbikaalutud tegevusena. Kui teie konkurentide edu võiblki seletada hea õnnega, ei saa selle peale reaalse taktikana küll lootma jääda. Suure tõenäosusega läheb tarvis karme meetmeid ja mida varem te nendega pihta hakkate, seda parem.

Emotsionaalse intelligentsuse treening

Stephen Neale, Lisa Spencel-Arnell, Liz Wilson
tõlkinud Toomas Hõbemägi
224 lk
pehme köide
Arengutreening koos emotsionaalse intelligentsuse arendamisega on võimas relv tänapäeva kiiresti muutuvas ja karmis ärimaailmas. Emotsionaalse intelligentsuse treening tähendab sisuliselt enda treenimist, kas iseseisvalt või juhendaja käe all, küpsema emotsionaalse intelligentsuse saavutamiseks ehk enda vaimseks ja kõlbeliseks arendamiseks.

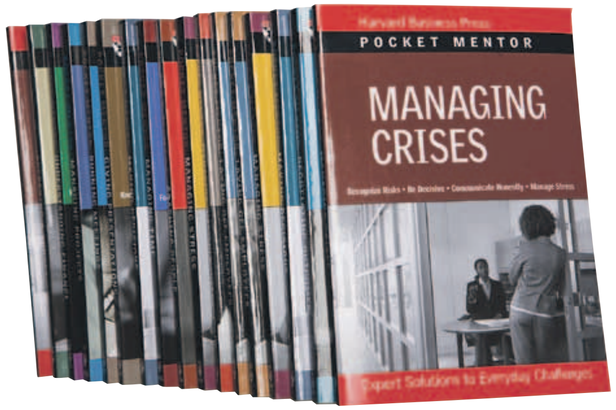

Harvardi brändisari nüüd eesti keeles

Märtsis ilmuvad eesti keeles esimesed raamatud Harvard Business Pressi ja Harvard Business School Pressi raamatute sarjast Taskumentor. Sarjas on 28 raamatut, mis pakuvad käepäraseid tööriistu, enesehindamise teste ja elulisi näiteid igapäevaste probleemide asjatundlikuks lahendamiseks. Iga raamat kesk-endub erinevale tööelu teemale.

Käepärase suuruse ja mahuga raamatud sobivad lugemiseks nii laua taga, koosolekul kui ka teel olles. Taskusse mahtuv teejuht võimaldab otsida vastuseid enamikule tööl esile kerkivatele küsimustele kiiresti ja efektiivselt.

Kriise tuleb ennetada

Mida sa teeksid, kui sinu parim töötaja homme tööl lahkuks? Mis siis, kui sinu kontorihoones oleks tulekahju ja sa ei pääseks mitu nädalat oma arvuti või kaustade juurde? Kas sa saaksid edasi töötada ja täita klientidele, müüjatele ja tarnijatele antud lubadusi?

Ootamatuid sündmusi, mis võivad sinu osakonda või ettevõtet hävitavalt mõjutada, on teisigi. Kuid ettepaneerimise abil saad võimaliku katastroofi mõju leevendada, seda ennetada või mõnikord oma ettevõttele kriisist koguni kasu tuua. Kriisijuhtimise mentor Norman R. Augustine kirjeldab „Kriisijuhtimise" raamatus protsessi, mis aitab sul kriise efektiivselt juhtida, olgu sa siis firma või osakonna juhataja või meeskonna juht.

Stressi saab ohjata

Kell on pool kaheksa reede õhtul ja sina oled ikka tööl aga taga – pärast pikka ja stressirohket nädalat kontoris. Sa tunned, kuidas adrenaliin soontes möllab. Ent järele mõeldes mõistad, et stress ei piirdu ainult viimase nädalaga. Kui sa lased stressitasemel liiga kõrgele kerkida, võid selle eest kallist hinda maksta. Ometi pole stress alati halb. Mõistlikul tasemel võib see sinusse energiat süstida ning ärgitada lahendama tööalaseid probleeme ja saavutama tähtsaid eesmärke.

Stressijuhtimise mentor, dr Edward Hallowell, ütleb oma „Stressijuhtimise" raamatus, et stressijuhtimise võti on teha vahet kasulikul ja kahjulikul stressil ning hinnata seejärel oma stressitaset. Kui see hakkab lähenema ohtlikule piirile, asu seda ohjama raamatus kirjeldatud lihtsate meetodite abil.

Kaheksa sammu otsuseni

Mida suuremad on panused, seda närvilisem on otsuse tegemise protsess. Tarkade otsuste tegemiseks pead sa seda protsessi tundma. Kaheksa efektiivse otsuse tegemise sammu mõistmine aitab sellele kaasa. „Otsuste tegemise" raamatus vaatleb mentor David A. Garvin igat sammu üksikasjalikult – alates eeltööst ja levinumate takistuste äratundmisest kuni alternatiivide tekitamise ja hindamise ning huvigruppideni. Siit leiad ka näpunäiteid, kuidas üldist otsustegemise protsessi hinnata, et kogemuste kasvades selles osas pidevalt areneda.

Vali õigeid inimesi

Targad palkamisotsused annavad su firmale olulist lisaväärtust andeka töötaja näol, keda firma vajab, et konkurentidest ees püsida. Mentor Linda A. Hill annab raamatus „Töötaja palkamine" nõuandeid, kuidas palkamisprotsessi etappidega toime tulla. Need etapid on: tööülesannete piiritlemine, võimalike kandidaatide leidmine, tõövestlused, kandidaatide hindamine ning otsuse ja huvitava tööpakkumise tegemine.

Mentor Susan Alvey räägib värbamisele vastupidisel teemal ja annab nõu koondamiseks. Tema raamatust „Töötajate koondamine" leiab infot ja abivahendeid, kuidas tegelda koondamise kõige keerulisemate aspektidega, sealhulgas näiteks, kuidas koondada, kuidas sellest teatada ja kuidas hiljem meeskonna produktiivsust säilitada.

Taskumentori eestikeelses sarjas ilmub 28 raamatut

1. Otsuste langetamine
2. Töötajate koondamine
3. Kriisijuhtimine
4. Stressijuhtimine
5. Töötaja vallandamine
6. Töötaja palkamine
7. Tagasiside andmine
8. Arenguvestlus
9. Inimeste juhtimine
10. Meeskonna juhtimine
11. Projektijuhtimine
12. Ajajuhtimine
13. Koosolekute juhtimine
14. Läbirääkimiste pidamine
15. Esitluste tegemine
16. Finantsalane pädevus
17. Äriplaani koostamine
18. Karjääri planeerimine
19. Tööülesannete delegeerimine
20. Inimeste veenmine
21. Koostöö ülemusega
22. Uus juht
23. Suhteprobleemide lahendamine
24. Uuenduste elluviimine
25. Eelarve koostamine
26. Strateegiate rakendamine
27. Muutuste juhtimine
28. Tulemuste mõõtmine

Sarja ettetellimine on alanud

Taskumentori 28 raamatust koosneva sarja ettetellimine on alanud ja kestab 20. märtsini. Raamatud hakkavad ilmuma trükist nelja kaupa koos. Esimene neljast raamatust koosnev pakett tuleb märtsis, edasi ilmuvad raamatud aprillis, mais, juunis, septembris, oktoobris ja novembris. Tellida saab Äripäeva Raamatuklubist kirjutades aadressile klubi@aripaev.ee või telefoni teel, helistades numbrile 667 0108.

„Kreeka müüdid" aitab mõista olnut ja olevat

PRIIT PÕHJALA

„Kreeka müütide" autor Robert Graves (1895–1985), populaarne inglise kirjanik ja tõlkija, oma hilisemas elus ka Oxfordi ülikooli poeetikaprofessor, tundis sügavat huvi ajaloo, täpsemalt antiikaja kõrgkultuuride Vana-Kreeka ja Vana-Rooma vastu. Ühendades kirjandusliku ande ning oma ajaloolase kire, üllitas ta elu jooksul hulgaliselt ajaloolisi romaane ning väljapaistvaid tõlkeid ladina ja kreeka keelest.

Teaduslik põhjalikkus koos meelelahutusliku stiiliga

Esimestest on tuntuim Rooma imperaatori Claudiuse ajaloolistest faktidest konstrueeritud biograafia „Mina, Claudius" (1934, eesti keeles 1978 Hardi Tiiduse tõlkes), viimastest aga Gaius Suetonius Tranquilluse „Keisrite elulugude" tõlge inglise keelde (1957). Tänu oskusele siduda teaduslik põhjalikkus selguse ja meelelahutusliku stiiliga suutis Graves oma teoseid hästi müüa ning tema tuntuimad kirjutised on tänapäevani menukad ja neid tõlgitakse paljudesse keeltesse.

Sama kehtib ka Gravesi „Kreeka müütide" kohta, mis ilmus esmakordselt 1955. aastal Inglismaal ning millest on välja antud kümneid trükke ja tõlkeid. Praeguseks, rohkem kui pool sajandit hiljemaks, on sellest kujunenud üks klassikalise filoloogia põhitekste, mida tsiteeritakse ohtralt teistes teadustekstides, kuid mis on sobilik lugemisvara ka lihtsalt asjahuvilisele.

„Kreeka müütides" jutustab Graves ümber Antiik-Kreeka jumalate ja kangelastega seotud müüte. Seda on tehtud ka enne ja pärast teda, paremini ja halvemini, kuid Gravesi eripära seisneb äärmises põhjalikkuses ja üksikasjalikkuses; tuginedes väga suurele hulgale allikmaterjalile – raamat on varustatud ka aukartustäratava hulga viidetega –, püüab Graves kajastada iga müüdi kõiki variatsioone ja elemente, kusjuures sarnase põhjalikkusega käsitletakse nii üldtuntud kui ka vähem teada olevaid lugusid.

Esmakordse ilmumise järel pälvis „Kreeka müüdid" tunnustava tiitli „Kreeka mütoloogia esimene modernne käsitlus". „Modernne" seetõttu, et Graves ei piirdunud sugugi ainult müütide põhjaliku kirjeldamisega, vaid lisas iga müüdi juurde ka kaasaegsetest uurimistulemustest lähtuva kommentaari, tõlgendades müüte nii ajaloolisest kui ka antropoloogilisest aspektist.

Mastaapne uurimus omas valdkonnas

Ja see andes tuleb öelda, et Gravesi kommentaare müütide juurde on nii imetletud kui ka kritiseeritud. Paljud uurijad on leidnud, et tema kommentaarid on spekulatiivsed ja ta enda lemikteooriate poole n-ö kaldu. Vastuseks sedasorti kriitikale on Graves tauninud tüüpilist teadlaslikku kuivust ning arglikku püüet vältida julgeid oletusi ja subjektiivseid hinnanguid.

Arvestades müütide rohkust, nende kirjeldamise detailsust ja autori põhjalikke kommentaare, võib „Kreeka müüte" pidada üheks mastaapsemaks uurimuseks omas valdkonnas. Kuigi teos on mahukas ja mitmete omaduste poolest pigem teadustekst kui lihtne ajaviide, ei maksa lugejail ennast pelutada lasta.

Nagu juba öeldud, Graves on müüte ümber jutustades taotlenud selgust ja nauditavust – „harmoonilist narratiivi", nagu ta ise on öelnud – ning see teeb müütide ümberjutustused meeldivaks lugemiseks ka neile, kes ei tunne mütoloogia vastu professionaalset huvi.

Mainimist väärib ka huumor, mida Graves endale puhuti lubab; näiteks seab ta kahtluse alla uskumuse, et Trooja ja Antiookia rajati pühade lehmade valitud paika, põhjendades oma skepsist asjaoluga, et „lehmade arusaamad kaubandusest ja strateegiast ei ole kuigi kõrgelt arenenud".

Võti nii mineviku kui ka tänapäeva mõistmiseks

„Kreeka müütide" esmaväljaanne ilmus kahes köites. Ka eestinduse puhul on seda traditsiooni järgitud. Esimene köide, mis äsja eesti keeles lugejateni jõudis, koosneb lisaks põhjalikust sissejuhatusest, kus autor annab ülevaate oma müüdikäsitluse põhimõtetest ja raamatu ülesehitusest, veel saja neljast konkreetseid müüte käsitlevast peatükist. Esimeses peatükis on kirjeldatud ja kommenteeritud Pelasgi loomismüüti, viimases Theseuse surma.

Nende kahe vahele mahub käsitlusi Athenast, Zeusist, Herast, Dionysosest, Aphroditest, Narkissosest ning paljudest teistest tuntud ja vähem tuntud mütoloogilistest tegelaskujudest. Teine köide, mis peaks eesti keeles ilmuma 2010. aasta teisel poolel, algab Oidipuse müüdist ja lõppeb Odysseuse kojujõudmisega oma eksirännakutelt.

„Kreeka müüdid" ei ole mitte ainult põhjalik teejuht kaugesse minevikku, vaid ka tänapäeva, meid ümbritseva kultuuri sisse. Nüüdisegne kultuur sisaldab ju ohtralt allusioone kreeka mütoloogiale, ehk isegi rohkem kui ükski varasem kultuur või ajastu, sest kui varem inspireerisid kreeka mütoloogilised jumalad ja heerosed kunstnikke ja kirjanikke, siis nüüd õhutavad nad ka filmiloojate fantaasiat. Suur osa tänapäeva kultuurist on paremini mõistetav just kreeka mütoloogia ja „Kreeka müütide" valguses.

Müüdi järgi kavatses kuningapoeg Ixion võrgutada jumalanna Hera. Hera kaksikvend ja abikaasa Zeus nägi Ixioni kavatsust läbi ning lasi mehe köita põleva ja lakkamatult keerleva ratta külge. Bernard Picarti graviür 18. sajandist. ALLIKAS: CORBIS / SCANPIX

Kreeka müüdid I
Robert Graves
tõlkinud Triinu Pakk
kujundanud Angelika Schneider
488 lk, kõva köide

Uusi tõlgendusi külmale sõjale

HÜLLO MARJAMAA

Läänes käibivad külma sõja tõlgendused – niihästi realistide kui uuskonservatiivide omad – on hälbinud kas Kremli pragmaatilisuse või siis agressiivsuse rõhutamise suunas, väidab Vladislav Zubok. Selgitades Kremli juhtide ja Nõukogude ladviku huve, taotlusi, pettekujutelmi, hirme ja eksimõistmisi, tutvustab Zubok Nõukogude Liidu nägemusi ja hoiakuid seoses kahekümnenda sajandi kõige suurema vastasseisuga.

Kasutades muude teabeallikate seas ka hiljaaegu avalikkusele kättesaadavaks tehtud poliitbüroo protokolle, šifreeritud telegramme, memuaare ja vestluste lindistusi, tõestab Zubok, et julgeolek ja võim olid Stalini ning tema järgiaste esmased eesmärgid. Samal ajal näitab ta, et Nõukogude riigijuhte kammitsesid ideoloogilised dogmad ja siseriiklikud nõrkused, ühiskonna aina kasvav pettumus ning vigane majandus. Seejuures osutab Zubok, et Ameerika ohjeldamisstrateegia 1950. ja 1980. aastatel üksnes võimendas sõjakust Nõukogude Liidu käitumises.

Pakkudes välja originaalseid tõlgendusi Nõukogude riigi käitumise kohta külma sõja erinevates järkudes, analüüsib Zubok Stalini prohmakaid Saksamaal ja Koreas ning vaeb põhjusi, miks Stalin alahindas Ameerika suurt aktiivsust globaalses mastaabis; raamatu autor annab pildi Hrušt̆sovi vastuolulistest ponnistustest tagada rahu, balansseerides tuumakuristiku veerel, toob üllatavaid fakte Brežnevi kirglikest jõupingutustest lõdvendada pingeid kahe maailma vahel, näitab, kuidas Nõukogude üliriigi lagundamine Gorbat̆sovi poolt oli kõrvalsaadus, mis tulenes tema läbematust soovist lõpetada ühekorraga külm sõda ja reformida põhjalikult Nõukogude Liitu.

Näeme, et marksistlik-leninlik revolutsiooniline ideoloogia, Teisest maailmasõjast johtunud geopoliitilised huvid, riigijuhtide isiklikud elukogemused, parteipoliitika raevukus ning muutused ühiskonnas ja kultuuris olid tegurid, mis löid ideoloogilise tagapõhja Nõukogude riigi rahvusvahelisele poliitikale.

„Luhtunud impeerium" on esimene ingliskeelne raamat, mis käsitleb külma sõjaga seonduvat iga kandi pealt nii, nagu see paistis Nõukogude poolelt vaadatuna. See on lugu, mis erineb võiduka Lääne autorite loodud pildist.

Vladislav M. Zubok on Temple'i ülikooli abiprofessor. Ta on raamatute „Ameerika-vastasus Venemaal: Stalinist Putinini" ja „Kremli külma sõja osalised: Stalinist Hrušt̆sovini" kaasautor.

Luhtunud impeerium
Vladislav M. Zubok
tõlkinud Peedu Haaslava
kujundanud Piret Niinepuu-Kiik
568 lk, kõva köide

ilmunud

Pildistus loomulikes värves

Varajane värvifotograafia Eestis
koostanud Merilis Sähka
kujundanud Evelin Kasikov
160 lk, kõva köide, värvitrükk
Kui paljud teavad, et esimesi värvifotosid tehti Eestis juba sajandi alguses? Viimastel aastatel on arhiividest ja erakogudest leitud hulk värvifotosid Eestist, mis näitavad esimest korda 1920.– 30. aastate elu tegelikes värvides, mitte mustvalgelt. Raamatus on ka ülevaade värvifotograafia algusest maailmas ja Eestis. Piltidel on kõigile tuttavaid vaatamisväärsusi ja ka inimeste igapäevast elu kodus, rannas jpt olukordades.

Aatomiku lood

Vladimir Beekman pildid joonistanud Edgar Valter
kujundanud Dan Mikkin
88 lk
kõva köide
„Elas kord väga tark ja kuulus Teadlane. Kord töötas ta jälle oma laua taga, käes suur pank rasket ja haruldast metalli, mis helkis nagu hõbe. Teadlane võttis metallikamaka küljest ainult pisikese killu, et seda uurida. Kõll! – pudenes sellest nii tilluke kübe, et palja silmaga polnud nähagi. Ennäe imet! See oli hoopis pisike poiss, suurte siniste silmade ja punaste punnis põskedega." Nii alustab taas oma seiklusi Vladimir Beekmani legendaarne Aatomik.

Loomade farm. 1984

George Orwell
tõlkinud Mati Sirkel, Tõnis Arro, Tiit Kusnets ja Rünno Vissak
kujundanud Jüri Jegorov
sari „Punane raamat"
392 lk, kõva köide
„Loomade farm" ja „1984" on kahtlemata Orwelli kõige tuntumad teosed. Ehkki kirjutatud enam kui 50 aasta eest, pole need kaotanud aktuaalsust ja teravust ka 21. sajandi alguses. Totalitaarsed riigid pole tänaseks kuhugi kadunud, meedia abil korraldatav ajupesu on hoopis suuremad mõõtmed omandanud ning Orwelli poliitikloomi või loompoliitikuid võib kohata igal sammul.

Tõbi
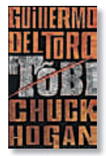
Guillermo del Toro, Chuck Hogan
tõlkinud Lauri Saaber
392 lk, kõva köide
JFK lennuväljal maandunud lennuk peatub järsku. Kõik aknakardinad tõmmatakse alla, tuled kustuvad, sidekanalid on tummad. Lennujuhtimiskeskus on nõutu, aga juhtumist teatatakse ka nakkuskeskusse. Dr Eph Goodweather, bioloogiliste ohtude kiirreageerimisrühma juht, siseneb lennukisse. Avanev vaatepilt paneb tarretama isegi tema külma vere. Tuntud filmirežissööri ja põnevuskirjaniku koos loodud põnevustriloogia esimene osa.

ilmunud

Ulguva koera juhtum
Erle Stanley Gardner
tõlkinud Taivo Varjo
238 lk
taskuraamat

„Ulguva koera juhtumis" valmistab Mason oma abilistele ja sõpradele pidevat peavalu oma hulljulgusega. Kui lugu naljaka kaebusega mehelt, keda segab naabri ulguv koer, paisub süngeks mõrvajuhtumiks, muutub Masoni põnevusearmastus iseäranis ohtlikuks.

Mason aga on veendunud, et advokaat ei tohi kliendi kaitsel karta ei oma maine ega vabaduse kaotamist. Hulga riskantsete ja dramaatiliste võtetega nii kohtusaalis kui ka mujal päästabki ta lõpuks oma kliendi mõrvasüüdistusest ning selgitab lisaks sellele, miks koer ulgus, välja sellegi, miks koer hiljem vait jäi.

Eesti labakinnas ilma laande laiali
Aino Praakli
toimetanud
Tiiu Rosenberg
240 lk
kõva köide

Aino Praakli (tuntud ka kui Kinda-Maali) on etnograafilise kirikinda kudumise traditsiooni kandja ja edendaja, kes on selles vallas tegutsenud juba aastakümneid. Teie ees on tema koostatud unikaalne ja mahukas teos, kus on tooted 175 labaku pilti koos mustrite ja asjakohaste õpetustega. Need kindad on kootud Eesti Rahvamuuseumi kogudes leiduvate eksponaatide järgi, millest igaühel on oma lugu. Nimetatud on ka algne kuduja või annetaja, samuti aasta, mil kinnas kootud ja kus täpselt.

Kõik tekstid on nii eesti kui ka inglise keeles.

Ohtlik lend 3
Isa ja tütar
Mihkel Ulman
romaniseerinud
Kati Murutar
244 lk
taskuraamat

Andres Västriku oma tütar Kaja ei ole ainus, kes selles „Ohtliku lennu" osas käerauad saab. Kui sul on ilmselgelt liiga palju raha, siis on oht, et sa liiga kaua ei ela!

Kes siis koksas mehele pootshaagiga kuklasse? Vaata testamenti ja moodusta kahtlusalustest järjekord. Elementaarne ju! Samas on õhk paks peresisesest ükskõiksusest, jäisest kalkulatsioonist. Et Västrikule elu liiga lihtne ei tunduks, saadab tema eksnukuke pealinnast bussisaadetisena meeldetuletuse, et ta on tütre isa, armastav ja hooliv, nii alfa kui ka beeta. Hea, et Rita liiga palju küsimusi ei esita!

Eesti iseseisvumise lugu

Raamat annab ülevaate ajast, mil ajaloole sõlm sisse tuli, nagu autor ise ütleb. Sõlm, mille lahtiharutamiseks kulus pea kogu 20. sajand. Vaatluse all on neli murrangulist aastat nii Euroopa kui ka Eesti ajaloos: 1917, 1918, 1919 ja mingil määral ka 1920. aasta algus.

Vaade murranguaastatele

1917 – veebruarirevolutsioon Vene tsaaririigis. 303 aastat võimul olnud Romanovite dünastia variseb põrmu. Lootuste, ootuste ja suurte segaduste aeg Vene impeeriumi rahvastele, sealhulgas ka eestlastele, kes kavandavad autonoomiat, julgemad unistavad koguni iseseisvast riigist. Kuni sellele arengule tõmbab pidurid peale enamlaste riigipööre, Oktoobrirevolutsioon.

1918 – Esimese maailmasõja neljas ja viimane aasta. Veritsev rinne ja nälgiv tagala. Keiserliku Saksamaa väed on edukad idas, kus Nõukogude Venemaale surutakse peale Bresti rahu, rasskustes aga läänerindel. See viib novembri alguses Saksamaal revolutsioonile ja kapituleerumisele Antanti vägedele. Ühteaegu varisevad kokku Saksamaa liitlased Türgi ja Austria-Ungari impeerium.

23. ja 24. veebruaril kuulutatakse Pärnus ja Tallinnas välja iseseisev Eesti Vabariik, millest ei taha midagi kuulda Baltimaid okupeerivad Saksa väed. Nende tiiva all valmistutakse hoopis Balti hertsogiriigi loomiseks. Eestlased saavad omal nahal tunda, mis tähendab 8,5 kuud kestev keiserlik okupatsioon. Aga pärast 11. novembrit alustab Eesti Ajutine Valitsus jälle tegevust ja organiseerib vastupanu Narva jõe tagant ründa vale Punaarmeele. 28. novembril algab Vabadussõda, mis kestab 14 kuud ja lõpeb võiduga.

1919 – Eestile sõja aasta, Vabadussõja aasta. Lääne-Euroopale aga Antanti riikide poolt dikteeritud rahude aasta, mil loodi hiljem Teise maailmasõjani viinud Versailles' süsteem. Eestile algab aasta rahvaväe eduka vastupealetungiga, mille tulemusena tõrjutakse punavägi pea kogu ulatuses Eesti rahvuslikest piiridest välja. Juunis süvenev konflikt baltisakslaste relvajõududega viib lühikese, aga võiduka Landeswehri sõjani Põhja-Lätimaal. Kodusõjas vaevleva Nõukogude Venemaaga algavad aasta lõpul Tartus rahuläbirääkimised ja viimasel päeval kirjutatakse alla relvarahu kokkuleppele.

1920 – vaatamata Vene valgekaartlaste ja mõne Antanti riigi vastuseisule sõlmitakse 2. veebruaril Tartus rahu Eesti Vabariigi ja Venemaa Föderatiivse Nõukogude Vabariigi vahel. Rahulik ülesehitustöö võib alata, tulevik tundub kõikidel elualadel paljutõotavana. Seda mitte ainult meie väikesel kodumaal. Loodetakse radikaalsete abinõudega maailma parandada. Viis riiki eesotsas Ameerika Ühendriikidega kehtestavad nn kuiva seaduse, et vabastada oma elanikud alkoholismist. Ka Eestis võtab karskuse nõue hoogu. Ainult et kõik ei lähe sugugi nii ladusalt, kui esialgu paistab...

Eesti Vabadussõja lugu
Hillar Palamets
toimetanud
Toomas Kiho
160 lk
kõva köide
raamatu vahel MP3 formaadis
6h 26 min kestev audioraamat
ilmub 22. veebruaril 2010

Huku pealtnägija mälestused

David Vseviov

Eestlaste suurmanifestatsioon Petrogradis 1917. aasta märtsis. Riigiarhiivi foto

Lipnik Arnold Susi enne Veebruarirevolutsiooni. Foto raamatust

Iga raamatu esmatutvustajaks on kaapeipilt. Ning nagu see on mälestuste puhul tüüpiline, vaatab ka antud raamatu esikaanelt meile vastu teose autor Arnold Susi. Kuid vaatab kaugeltki mitte kaasajal üldlevinud naeratavalt kelmika pilguga. Vaid tänasel päeval pigem erandliku intelligentse inimese pilguga, mis paistab olevat vaatamata kümnenditesse ulatuvale ajadistantsile jätkuvalt uudishimulikult kõikenägev.

See on inimese pilk, kellega tahaks kohtuda ja rääkida. Mis maisel tasandil pole ilmselt kahjuks võimalik. Kuid õnneks ei takista miski Arnold Susi raamatut lugemast ja tema mõtete ning nähtu maailma sisenemast. Ehk temaga ajaning ruumibarjääri ületades lähedaselt suhtlemast.

Kirjeldab maailmasõja eelõhtut

Tulevase Otto Tiefi valitsuse ministri Arnold Susi mälestused keskenduvad Esimese maailmasõja eelõhtule ja selle sõja poolt esilekutsutud sündmustele, mis lõpptulemusena viisid Vene impeeriumi hukuni ning koos sellega ka iseseisva Eesti riigi sünnilooni. Need suursündmused on potentsiaalsetele lugejatele üldiselt tuntud, kuid Arnold Susi mälestused pakuvad neile lisaks arvukalt värvikaid üksikasju, mis muudavad kogu pildi olnust tunduvalt värvikirevamaks.

Seejuures on autori poolt kirjapandu sedavõrd detailirohke, et tekitab paratamatult küsimuse inimmälu võimete piiridest. Mis samas ei tähenda kaugeltki seda, et raamatut lugedes tekiks hetkekski kahtlus loetu tõepärasusest. Pigem vastupidi – see muudab vähemalt mingis mõttes kadedaks.

Lisaks kõikvõimalikule huvitavale teabele on Arnold Susi mälestusteraamatut ka lihtsalt mõnus lektüür, kuna autori stiil ja sõnavalik ning sellega kaasnev irooniline pilk on nauditav.

Arnold Susi pani oma mälestused kirja 1957–1960. aastatel, viibides asumisel Siberis. Olles seega sisuliselt nõukogude süsteemi vang. Raamatust aga ei paista see kuidagi välja – tegemist on hingelt ja mõtetelt vaba inimese tekstiga, mis jäädvustab minevikku sellisena nagu ta noore mehe silmadele tollel korral paistis. Ning kui raamatus ongi mõnevõrra igavamad lõigud, siis puudutavad need just nimelt üldisemaid arutlusi tsarismi olemusest, Duuma toimimisest jne.

Keskendub olulisele

Aga see on tõdemus tänase päeva vaatevinklist lähtuvalt. Mälestuste kirjapaneku ajal polnud ju nende teemade valdkonnas midagi vähegi mõistliku lugeda. Samuti pole mingit tähtsust mõningatel raamatus esinevatel faktivigadel, nagu näiteks tsaari tütarde arv (lk. 90), või sõna „duuma" päritolu seostamisel Romanovite dünastia algaastategа (lk 158). Tütreid oli viimasel tsaaril neli ja sõna „duuma" pärineb tunduvalt varasemast ajast. Kuid mälestused polegi ajaloouurimus. Neis võibki üldine tsaarilaste ja vaid tütarde arv minna vabalt segamini. Raamatu väärtus ei kannata sellest kopika võrragi.

Elulookirjeldused on viimasel ajal raamaturiiulite peamisteks hittideks. Kuid Arnold Susi mälestused ei paigutu neist valdava enamusega ühte ritta. Sest erinevalt paljudest ei näe ega kirjelda Arnold Susi ennast, vaid seda, mis tema ümber toimus. Ta pole mitte ennese tegude, vaid ajaloo sündmuste kroonik. Ning juba ainuütski sellepärast tasub Arnold Susi mälestusi lugeda.

Vene impeeriumi hukk
Arnold Susi
427 lk, kõva köide

ilmunud

Sõdur Preisimaalt
Kaitselahingud
Ida-Preisimaal
1945. a ning
sõjavangielu Eestis
ja Venemaal
Rudi Mallas
136 lk, kõva köide

Noore sõduri mälestused kaitselahingutest 1945. aasta alguses Ida-Preisimaal, tsiviilelanike põgenemisest, vangilangemisest Punaarmeele ning elust sõjavangina okupeeritud Eestis ja Siberis kuni tagasipöördumiseni kodumaale. Autorist, Ida-Preisimaa taluniku pojast, sai Teise maailmasõja lõpus, aastal 1945 otsene osaleja suures sõjas. Ta oli sel ajal kõigest 17-aastane. Noore poisina pidi ta saatuse tahtel osa saama sõjakoledustest, mis ühtviisi puudutasid nii rindevõitlejaid kui ka tsiviilisikuid. Punaarmee hirmuteod 1944. aasta sügisel Ida-Preisi külas Nemmersdorfis ja mujal vallandasid hiiglasliku tsiviilelanikest põgenike voolu.

Rudil tuli neljatorulise õhutõrjesuurtükiga kaitsta põhiliselt sõjapõgenike teid Vene lihuniklendurite eest, kes madallennul põgenikekolonne ründasid. Ka tuli tal osaleda kaitselahingutes Heiligenbeili linna juures, mis oli Punaarmeele viimane takistus teel Königsbergi peale. Väeüksus, kuhu ta kuulus, jäi kotti. Tema vangilangemisel karjusid punaarmeelased oma komandörile: „Lase ta maha!" Rudi õnneks jäeti ta siiski ellu.

Edasi tuli tal läbi teha ränkraske vangipõli okupeeritud Eestis ja Venemaal. Teda vaevasid pidevalt kodu-igatsus, nälg ja külm. Peale kolmeaastast vangistust õnnestus tal kodumaale omaste juurde tagasi pööruda.

Võsu rahvas ja tema lugu
Mari-Anne Heljas
198 lk
kõva köide

„Võsu rahvas ja tema lugu" on Soome lahe äärse rannaküla (nüüd aleviku) arengulugu läbi sajandite. Käsitletud on Võsu esmamainimist, orjuseaega, talude päriseksostmist, randlase vaba ranna talupojaseisusesse jõudmist, elu Võsul Eesti iseseisvusaastatel, okupatsioonidest ja selle tagajärgedest Võsu rannarahvale.

Antakse ülevaade erinevatest sugu-võsadest ja isikutest talude ja aleviku kinnistute kaupa. Lähema vaatluse alla tulevad ka ühiskondlikud asutused – postiteenus, koolid, kauplused jne.

Käsitletakse seltsitegevust, räägitakse tähtsamatest üritustest ja Võsu inimestega juhtunud markantsematest juhtumitest. Raamat on varustatud rikkaliku pildimaterjaliga.

Kadunud sajandite jälgedes
Otsimismäng
Tallinna
Vanalinnas.
Leini Jürisaar
48 lk
kõva köide

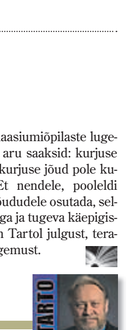

eesti, inglise, saksa, vene keeles Tallinna vanalinn on erakordne koht, millel on meile kõigile palju jutustada. Sellesse raamatusse on kogutud lood, mis tutvustavad vanalinna kõige suuremaid, pikemaid, vanemaid, ilusamaid ning muid teistest erilisemaid paiku ja vaatamisväärsusi. Mõnetunnise matka käigus mööda kadunud sajandite jälgi satute paikadesse, mis on ainulaadsed Eestis, Euroopas või koguni terves maailmas.

„Kadunud sajandite jälgedes" ei pretendeeri kohale ajalooõpetaste lugemislaual. See raamat on mõeldud huvi äratamiseks vanalinna ning selle ajaloo vastu neis inimestes, kellel ei ole aega ega tahtmist paljusid erinevaid vanalinnateemalisi raamatuid uurida, kuid kes soovivad siiski teada saada, miks üks või teine koht ajaloo- ja kultuuripärandina oluline on. Lisaks faktilistele teadmistele leiavad nad siit mitmeid tekke- ja kummituslugusid, mis vana linna loo veelgi põnevamaks muudavad.

Teadasaamist ja õppimist toetavad mõõdukat peamurdmist pakkuvad ülesanded, mida otsimismängus vaatlusi tehes lahendada tuleb.

Raamat sobib nii lastele kui täiskasvanutele, eriti hästi aga lastele koos täiskasvanutega. Kui teil õnne on, leiate üles ka vanalinna salapärase Väe, mis on teda paljude sajandite jooksul kaitsnud ning inimesi ikka ja jälle sinna tagasi toob.

Und oodates ära loe lambaid, vaid lambakriminulli!

Piret Pääsuke

Leonie Swann. Foto Richard Igel

Kui tihti mõteleme sellele, kuidas me mingis olukorras käitume, miks on saanud tavaks just nii käituda? Kui ühes Iirimaa külas leitakse kohalik karjus tapetuna, käitub külarahvas justkui lambakari... Seepärast otsustavad Glennkilli lambad ise oma peremehe surma asjaolusid uurima hakata.

Kerge see pole, sest inimeste maailmas on ikka väga palju veidrat ja mõistetamatut, kuid enda seast kõige nutikama – Miss Maple'i – juhtimisel liigub lambakari tasapisi tõe poole...

Kes arvab, et kriminaalžanr ei suuda enam midagi uut pakkuda, on ilmselt sunnitud oma veendumust korrigeerima, kui loeb sakslanna Leonie Swanni debüütromaani, mille žanrimääratluseks „lambakriminull". See on kahtlemata üks viimase aja tavatumaid ja paeluvamaid teoseid, mis ühendab endas vaimukust ja põnevust, meelelahutust ja sügavmõttelisust.

Esmapilgul võib jäädа mulje, et tegemist on klassikalise kriminaalromaani paroodiaga, humoristliku *hommage*'iga Agatha Christiele. Lugu hargneb ju žanrireeglite kohaselt: väikeses, üsna kinnises kogukonnas on toimunud kuritegu, võib eeldada, et kurjategija on kohalik, järelikult tuleb leida asitõendeid, uurida teo motiive, jälgida, kas keegi käitub kahtlaselt, kas tal on alibi jne, jne, nii nagu ikka, ainult et juurdlust viivad läbi... lambad.

Kui tavaliselt kirjanduses loomtegelasi inimlikustatakse, siis see raamat annab võimaluse jälgida inimesi looma vaatepunktist – ja nii mõnigi kord iseenda üle naerda. Ent selle naru taustal kumab teose sügavam, filosoofilisem tasand, mis ärgitab mõtisklema, millest see koomika tegelikult sünnib, mida meie, inimesed, oleme teinud või öelnud, et see kõrvaltvaatajale naeruväärne näib või lõpuks lausa nukker paistab.

Nõnda on „lambakriminull" pigem omalaadne valm, mille autor tahab loomtegelaste abil osutada talle olulistele väärtustele inimühiskonnas. See on hea ajaviitekirjandus mõtlevale inimesele.

Zora tõstis pea. „Ja hunt?" küsis ta.
„Hunt on sisimas," ütles Fosco.
„See on nagu kuristik?" küsis Zora.
„Kuristik sisimas?"
„Mhmh, nagu kuristik," kinnitas Fosco.
Zora mõtles järele. Kukkuda kuristikku – seda suutis ta ette kujutada. Aga kukkuda enese sisse?
Ta raputas pead. „See pole lammaste jaoks," ütles ta.

Glennkill
Leonie Swann
tõlkinud
Piret Pääsuke
303 lk, pehme köide

ilmunud

Lasteaia linnalegendid
ehk mida on lastel
õnnelikuks
olemiseks vaja
Kai Kens, Eve Kuiv
64 lk, kõva köide

Kaasaegsed muinasjutud „Lasteaia linnalegendid ehk mida on lapse õnnelikuks olemiseks vaja" on mõeldud koolieelses eas lastele maal ja linnas, nad aitavad ilmestada riikliku õppekava „Mina ja keskkond" teemasid, sest pajatavad asjadest, mida kõik lapsed peaksid teadma. Neid lugusid jutustades saame kuulajale näidata, kuidas olla hea.

On uskumatu, kuidas mõjub lapse käitumisele jõuluaeg ja teadmine, et päkapikk jälgib tema tegemisi. Selle raamatu abil saame päkapikkude head mõju pikendada. Kindlasti mõjutab vanemate vaimsus lapse head käekäiku. Nii ka raamat, mis peegeldab esivanemate vaimsust, pärandkultuuri. Talletatud on mälestus masust, sest lõpuks kannatavad täiskasvanute vigade tulemusena lapsed, kes saavad olla õnnelikud vaid juhul, kui seda on nende omad vanemad.

Vana kaev
Boris Bernstein
tõlkinud
Toomas Kall
447 lk
pehme köide

Boris Bernsteini raamat koosneb peale autori eessõna 19 esseest. Kõik need kronoloogiliselt järjestatud esseed jutustavad autori eri elujuhtumistest ajalooündmuste taustal. Isikliku elu ja ajaloolise tegelikkuse loomutruu ühendamine on selle raamatu olulisi väärtusi. Bernsteini mälestused elust 20. sajandil on kirjutanud juba inimene, kes elab 21. sajandil. Tegemist on sulamiga möödunud sündmustest ning mõtisklustest nende üle uusima aja vaatepunktist, kui Nõukogude Liit on lagunenud ja Eesti on saanud iseseisvaks. Raamatule lisab omapära eriline vaatenurk – aastatepikkune elukogemus USA-s, Californias, olles endiselt Eesti Kunstiakadeemia emeriitprofessor.

Kuulsus
Daniel Kehlmann
tõlkinud Kristel Kaljund
128 lk
kõva köide

Saksa kultuuriruumi menuromaani „Maailma mõõtmine" autorilt on ilmunud uus raamat, mis on Saksamaal juba pool aastat püsinud ilukirjanduse edetabelites. Romaan koosneb üheksast episoodist, millest tasapisi saab tervik, mis kujutab endast maagilist realismi armastava autori loodud peent mängu tegelikkuse ja pettekujutluse piiril. Kriitikud on nimetanud romaani ajakohaseks kirjandusparoodiaks, mille teemaks on identiteedipiiride kadumine/iseenda kaotamine tänapäeva ühiskonnas tänu kommunikatsioonitehnoloogia kiirele arengule. Ning loomulikult on noorelt ülikuulsaks saanud autori kõigis lugudes paraja irooniaga arutlusel teema kuulsus.

Enn Tarto võitlus puudutab igat eestlast

Juhani Püttsepp

Lugeja leiab raamatu tagakaane siseküljelt DVD-plaadi. Andres Söödi film Enn Tartost, pealkirjaga „Üksinda ja koos", 56 minutit. Esmalt astume koos vabadusvõitlejaga sisse Patarei vanglasse. Film algab justkui kooliekskursioon ühte muuseumi.

Sinimustvalge padja all

Siis avame riivi hirmsa kriuksumise saatel kongi ukse, kus Enn Tarto 1984. ja 1987. aastal viibis. Istume kolkunud lavatsi peale maha, tõmbame ninaga spetsiifilist vanglaõhku – ning ühekorraga tuleb arusaamine. Nagu akna taga kohisev kevadine Läänemere laine – kui väga Enn Tarto võitlus meid kõiki, eranditult igaüht Eestis puudutab. Mis see meile andnud on, ja kui palju oma iseseisvuse taastamisloost oleme jõudnud vabadusvõitlejad. Sajad nõukogude okupatsiooni aegsed koolipoisid hoidsid raamatu vahel sinimustvalget lindikest. Mõni maalis ise padjapüüri peale rahvusvärvid ja kõige julgem ka heiskas selle lipu kui märgi igatsusest vabaduse järele. Sajad läksid niimoodi lahingusse, ja vaid üksikud pidasid lõpuni vastu, sest see heitlus oli rängem kui ükski püsside ja kahuritega lahing.

Enn, pea vastu!

Kui valguskiired juba paistsid, 1987. aastal, pakkus julgeolekutöötaja Albert Hektor Permi oblastist Tallinna toodud Enn Tartole vabadust – kui ta kirjutab armuandmispalve (raamatus lk 54). Keeldumise peale tuli pakkumine emigreeruda Rootsi – Enn Tarto keeldus ka sellest.

Kohtumine emaga Patarei vanglas („läbi kahekordse klaasi nägime teineteist ja saime telefoni teel rääkida") on käesoleva raamatu ja ka Andres Söödi filmi kõige tähendusrikkam koht. Ema ütleb: „Enn, pea vastu! Ära kirjuta mingit armuandmispalvet! Kurjuse riigi ajad on varsti läbi!"

Enn Tarto

Mitte vaid dokumendikogu

Enn Tarto pidas vastu ja kurjuse riigi aeg saigi läbi. Nüüd, 20 aastat hiljem on meil käes see raamat. Me ei peaks teda võtma vaid kui ajalooliste dokumentide, kõnede kogu (enamikus pärinevad need laulva revolutsiooni järgsest ajavahemikust). Lapsevanematena peaksime panema selle oma lastele, tänastele koolipoiste, gümnaasiumiõpilaste lugemislauale. Et nad aru saaksid: kurjuse riik sai läbi, kuid kurjuse jõud pole kuhugi kadunud. Et nendele, pooleldi peidus olevatele jõududele osutada, selleks on sirge seljaga ja tugeva käepigistusega mehel Enn Tartol julgust, teravat silma ja elukogemust.

Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes
Kirjutisi ja sõnavõtte 1989–2008
Enn Tarto
354 lk, kõva köide

Õndsusele pürgimise lugu

Ligemale pool sajandit on nii prosaisti, luuletaja kui tõlkijana eesti kirjandusilma mõjutanud Mats Traat. Tema enam kui 30 aasta jooksul ilmunud jõgiromaan „Minge üles mägedele" on jõudnud viimase, 12. jaoni – „Õelate lamp" –, mis Ilmamaa väljaandes ilmub iseseisvalt ja esmatrükis koguteose 4. köitena.

Mats Traat on olnud eesti kirjanduses järjekindel ja isepäine tegija, ajanud oma asja, laskmata end segada ühiskonnas ja kirjanduses parasjagu valitsevatest trendidest ja kriitikute arvamusest.

Mats Traati on tihti võrreldud A. H. Tammsaarega, kuid erinevalt Tammsaarest jätab Traat oma romaani keskseks tegelaseks taluperemehe ega vii põhitegevust haritlaste sekka. Foto Mart Trummal

Kirjaniku maalähedus ja sügavus

Mats Traadi loomingut iseloomustab ideelis-kunstiline terviklikkus. Traadilikul maailmal on kaugelt rohkem sidusust ja püsivust, kui see ilukirjanduse puhul tavaline on. Ta kujutab eestlaste saatust eelkõige külaühiskonna ajaloo kaudu, jäädvustades inimese teisenemist muutuvas ajas. Seejuures pakub ta pilte ja inimesi, mis tuletavad meelde, et meie mälulised suhted oma minevikuga on kehvapoolsed.

Traat kirjutab sellest kõige tähtsamast, millest ajalugu sageli vaikib. Tema loomingu missioon on protest argimadaluse vastu, inimese äratamine vaimsele elule. Rahvuslikku dimensiooni võimendab etnograafiline aines ja ka murdekeel.

„Minge üles mägedele" on traditsioonilise eluviisi õitsengu lõppfaasi ning selle pika vinduva hääbumise ja ühtlasi krampliku eluspüsimise lugu. Suurteost iseloomustavateks märksõnadeks sobivad maalähedus, realism ja sügavus. Väga oluline trump jõgiromaanis on paigalisus, oluliseks väärtuseks tuleb pidada ka kujutatud kiireid muutusi, mis eesti talupoja ümber ja tema endaga ühe inimeluea jooksul toimusid ning inimeste enda ajast ja ajavapustustest tingitud muutumise vahendamist. Kõike on kujutatud järjepidevuses, ilma pikemate hüpete, katkestuseta.

Fiktsiooni ja ajaloo põiming

Mats Traati on tihti võrreldud A. H. Tammsaarega, kuid erinevalt Tammsaarest jätab Traat oma romaani keskseks tegelaseks taluperemehe ega vii põhitegevust haritlaste sekka. Tegevus kulgeb müütilisest ajast, milles elab peremees Hind, argisemasse (peremees Hendrik). Autor on kokku põiminud fiktsiooni ja ajaloo, kirjakeele ja Tartu murde ning eraelulise ja ühiskondliku plaani, moodustades nõnda panoraami Põhja-Liivimaa elust 19. sajandi lõpul ja 20. sajandi esimesel poolel. Neljas köide annab melanhoolse lõppakordi Hendrik Susi ja tema perekonna tegemistele Palanumäe talus. Aeg ja ruum on olulised. Läbi ärkamis- ja venestusaja, Esimese maailmasõja ja Vabadussõja, vabariigi tõusu ja majandusliku languse on jõutud Teise maailmasõjani, ruum liigub Tsirgusilma ja Tallinna vahet, teeb koos Lembituga kaasa ka sõjatee Saksa sõdurimundris. Lembit saabki jutustaja silmadeks väljaspool Palanumäed.

Talu enese kitsastes oludes saab peamiseks nägijaks ja kuuljaks Hendriku ja Helmi poeg Hind. Hendrikust, kord kärsitust noormehest, on saanud talu ja poegade pärast muretsev jonnakas, vahel isegi kiuslik vanamees. Kuid ikka loodab ta maale, teeb tööd oma talus, sest teisiti ei ole võimalik.

„Minge üles mägedele" on eesti rahva õndsusele pürgimise lugu.

Minge üles mägedele
4. köide
Mats Traat
704 lk, kõva köide

Minge üles mägedele
1. köide
Mats Traat
904 lk, kõva köide
Esimeses köites on Palanumäe-tsükli eellugu „Puud olid, puud olid hellad velled", mis pole seni tsükli üldpealkirja all ilmunud, kuigi sinna kahtlemata kuulub. Lisaks romaanid „Võim", „Vald", „Aja pilkaja välja" ja „Must sõda". Tegevus algab 19. sajandi keskel ning jõuab 1905. aastasse – usuvahetuse, aadete ja venestusaja kaudu revolutsiooni aega.

Minge üles mägedele
2. köide
Mats Traat
936 lk, kõva köide
Teise köitesse kuuluvad neli romaani – „Umbne suvi", „Metsaline näitab ennast", „Peremees võtab naise" ning „Muld lõhnab" –, mis viivad 1914. aasta äikese-eelse raskusega suvest, mis rõhub nii taluperemehi kui ka Euroopa poliitilist maastikku, üle sõjaväljade rahuni – Vabadussõja lõpuni.

Minge üles mägedele
3. köide
Mats Traat
808 lk, kõva köide
Noore Eesti Vabariigi algusaastad, süvenev majanduskriis ning lõpuks vabadussõjalaste liikumine on märksõnad, mis saadavad kolmandas köites ilmuvaid jagusid „Valge lind", „Haamri all" ja „Naised ja pojad", neist viimane ilmub raamatuna esmakordselt (varem ilmunud ajakirjas „Looming").

„Eesti Ajalugu" V tuleb siiski!

Lõpuks ometi ilmub kaunikesti kaua tehtud akadeemilise „Eesti ajaloo" V köide. Meenutame eelmiste köidete lugu. Pärast seda, kui eelmisel, sõjaeelsel Eesti Vabariigi ajal jõuti välja anda kolm köidet, jäi see teos pooleli. Tookord kulus kolme köite väljaandmiseks viis-kuus aastat (1935, 1937, 1940), nende sisu jõudis järjega Rootsi ja Poola ajani.

Uuel Eesti ajal otsustati katkemise kohalt edasi minna ja eelmistele veel kolm köidet lisada. Pärastsõjaaegne neljas köide („Põhjasõjast pärisorjuse kaotamiseni", kolm autorit) ilmus 2003. ja kuues köide („Vabadussõjast taasiseseisvumiseni", kümme autorit) 2005. aastal.

„Eesti ajalugu" V

Ilmuv viies köide alapealkirjaga „Pärisorjuse kaotamisest Vabadussõjani", mida kirjutati kokku kaua ja järeleandmatu hoolega, täidab lünga nende vahel. Autoreid on kümme: Andres Andresen, Ea Jansen, Toomas Karjahärm, Mart Laar, Mati Laur, Lea Leppik, Aadu Must, Tiit Rosenberg, Tõnu Tannberg, Sulev Vahtre.

Peatükkideks liigendumine on rohkem temaatiline kui kronoloogiline. Teemadeks on, kui pealkirju veidi kokku suruda, Balti provintside õigus ja vaselitsemine; rahvastik ja ränne; lindpriiuse ajajärk; sotsiaalne käärimine; reformid, omandisuhted, põllumajandus, tööstus, kaubandus, linnastumine, ärkamisaeg, venestamine, haridus, kirik, kultuur, revolutsioonid… Teksti täiendavad pildid, kaardid, bibliograafia, isiku- ja kohanimeloend.

Hiljemalt käesoleva aasta maikuus ootab kõiki ajaloohuvilisi trükisoe, mahult üle 500-leheküljeline „Eesti ajalugu" V, Pärisorjuse kaotamisest Vabadussõjani".

Järgnevalt kirjutatakse „esimesed köited" uuesti, neist kolmas osa on kuuldavasti varsti valmimas.

„Eesti ajalugu" IV ja VI

Eesti ajaloo põhikandjateks on olnud põlisrahvas, kuid autorid on seadnud eesmärgiks jälgida mitte ainult eesti rahva, vaid kõigi meie maal elanud rahvaste ning võimude käekäiku, mis kõik kokku moodustab Eesti ajaloo. Väike maalapp Läänemere rannikul ei olnud maailma keskpunkt, aga ta oli üks osa maailmast, kus toimunut on püütud mõtestada laial üldajaloolisel taustal, tuues esile nii väljastpoolt meie maale tulnud mõjustusi kui ka siinsete sündmuste mõju teistele.

Neljandas köites käsitletav ajajärk hõlmab sada kakskümmend aastat Eesti ajaloost – Põhjasõja algusest kuni eestlaste vabanemiseni pärisorjusest. Lugejateni jõuab mahukaim 18. sajandi ja 19. sajandi alguse ülevaade, mis nii eesti- kui võõrkeelsetes ajaloo üldkäsitlustes seni on avaldatud. Põhiosade pealkirjad: Võimuvahetus. Valitsemine. Rahvastik ja majandus. Vaimuelu.

Kuuenda köite põhiosade pealkirjad on Iseseisev Eesti 1918–1939. Omariikluse häving 1939–1944. Annekteeritud Eesti 1944–1991. Neile järgneb Taasiseseisvunud Eesti. Sündmuste kroonika.

Mõlemas köites on rohkelt pildimaterjali, kaarte, bibliograafia, isiku- ja kohanimedeloend.

Kuldnokk kõnnib
Paul-Eerik Rummo
sari „Eesti mõttelugu"
608 lk, kõva köide
Paul-Eerik Rummo „Kuldnokk kõnnib" avab 2010. aasta „Eesti mõtteloo" raamatusarja ja on hea sissejuhatus lugemisaastasse. Luuletaja, praegu küll rohkem teada-tuntud poliitiku ja Riigikogu liikme raamat „jooksvast kirjandusest" hõlmab ajavahemikku 1964–2009. Autori sõnu kasutades leiab lugeja siit kõigepealt retsensioone raamatuile 1964. aastast alates. Sellele järgneb sületäis jutte niisuguste autorite kohta, kelle juurde Rummo samade kümnendite sees sagedamalt tagasi on pöördunud.

Pisut pikemaid või siis mingil moel põhimõttelisemaid palasid, mis on kirjutatud ühel või teisel puhul, esitab sari „Pikemalt". Üldisemaid mõtisklusi luule kohta pakub sari „Luule on olemas". Viimane sari, „Väljajuhatus Balti eleegiaist", kajastab omal moel seda murrangu ja tagasivaatamise aega, mis saabus koos riikluse taastamise ja maailmapildi avardumisega.

Paul-Eerik Rummo elutunne pole kultuuriheeroslikult kitsas, vaid avaralt eluline. Noorena väitis ta, et kultuur on loodusse jätk meis enestes, inimkontaktide süsteem, ühiskond; aga kirjandus on seesama mis ühiskond, kultuur, ainult tõlgituna sõnade ja kirjamärkide keelde.